

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR HEMMET,

TILLEGNAD

DEN SVENSKA QVINNAN.

SJUNDE ÅRGÅNGEN.

Sjette häftet.

Innehåll:

	pag.
XLIX. Några ord om qvinnan och kommunalväsendet, af <i>Esselde</i>	337.
L. <i>Emma Willard</i> , biografisk skizz, (forts.)	344.
L. <i>Fredrika Bremer</i> , af <i>O. E.</i> (insänt)	356.
LII. "Jag känner dig", poem af <i>Fredrika Bremer</i>	360.
LIII. Om matematik såsom undervisningsämne för flickor, III. af —en—ny (insänt)	361.
LIV. Något från våra grannar, II. af <i>Esselde</i>	368.
LV. Julottan, poem af <i>T. K.</i> (insänt)	377.
LVI. Den hvita liljan, af <i>Esselde</i>	380.
LVII. Nyheter från fjerran land, af <i>L. S.</i>	387.
LVIII. Qvinnans medborgerliga rättigheter, af <i>Esselde</i>	393.
LIX. Vår Portfölj	396.

UPSALA.

ESAIAS EDQUIST.

1866.

Obs. omslagets tredje och fjerde sidor.

XLIX. — NÅGRA ORD OM QVINNAN OCH KOMMUNALVÄSENDET.

(Med anledning af tvenne åtgärder, åsyftande att hämma tiggeriet
och att upphäfva dess grundorsak.)

Ej så få bland våra läsarinnor rygga måhända tillbaka vid ofvanstående öfverskrift, förmenande att "sådana der tråkiga ämnen tillhöra mannen och kommunalnämnden, icke qvinnan och hemmet" och att de följaktligen böra bannlysas från en Tidskrift, uteslutande tillegnad dessa senare. Det är icke första gången vi hört anmärkingar sådana som denna och vi vilja därför i förbigående pröfva deras halt.

Det har länge varit brukligt hos oss att draga ett streck mellan mannens och qvinnans områden, så väl inom den yttre, som den inre världen, under tyst öfverenskommelse att det osynliga rämärket å ingendera sidan må öfverskridas. Vår uppgift är en helt annan — *den att ena, icke att söndra* vare sig de menskliga intressena eller de krafter, som skola arbeta för dem. Vi tro att qvinnan icke får utestängas eller, hvad som numera är mest att befara, utestänga sig sjelf, från några af lifvets högre allmänna intressen, först, *emedan hvarje sådant behöfver henne* och hennes tysta medverkan, för att blifva *fullt och sannt menskligt*; för det andra, *emedan hon sjelf behöfver dem*, för att blifva allt hvad hon bör och kan för sig sjelf, för sina medsystrar och icke minst för mannen. Den sats, vi en gång upptagit i vårt program, *att arbetet behöfver qvinnan och qvinnan behöfver arbetet*, har sin betydelse och sitt berättigande, icke blott inom industrien, men i långt högre och vidsträcktare mån inom området för det stora christliga samhällsarbetet — det upprättande, förädlande, försonande, lyckliggörande.

Man skall dessutom lätt finna, att alla samhällsfrågor af någon högre betydelse, medelbart eller omedelbart återverka på *hemmet* och sålunda på qvinnans närmaste verld, det må nu vara hennes eget eller andras hem, hon fått till uppgift att verka för. För att nu endast hålla oss till ämnet för denna obetydliga uppsats: hvilken husmoder eller qvinlig familjemedlem

af den förmögna, bildade samhällsklassen, har ej lidit af att se sitt hem bestormadt af tiggare och att nödgas antingen stålsätta sitt gifmilda hjerta och stänga dörren för alla, eller ock befara att med sin gåfva nära lättja och last? I sjelfva verket lider knappast någon så mycket af denna form af tiggeriets följder, eller känner dem så nära, som just husmodren. Skall hon väl då fortfarande förblifva fremmande för bemödandet att upptäcka och upphäfvä dess orsaker! Skall hon, då maken, fadren eller brodern, återkommen från någon offentlig öfverläggning i ämnet, vill meddela henne resultatet och möjligen (vore det än så undantagsvis) höra hennes enfaldiga tanke om saken — skall hon väl då med en gäspning och en rynkning på sin fina näsa undanbedja sig dessa "tråkiga ämnen", afgörande den odrägliga frågan med det kända slutargument, som i en ung, vacker och älskad qvinnas mun är det farligaste af alla — eller, om kraften af detta argument redan blifvit förbrukad, hvilket händer, leda samtalet in på andra ämnen — på barnens urvuxna kläder, pigornas försummelse, den sista souper'n, eller på Gud vet hvad! Vi frukta, att hon blott allt för ofta sålunda skjutit ifrån sig alla frågor, hvilka skenbart icke sammanhänga med hennes hvardagliga verksamhet, och att man ännu torde kunna spåra följderna deraf i många af de brister, som vidlåda vårt famlijelij och derifrån meddela sig åt samhällslifvet.

Afsigten med utgifvandet af en *Tidskrift för hemmet* var icke att hålla detta hem fortfarande stängdt — "fridlyst" såsom man menar — utan tvärtom att småningom öppna det för alla frågor af allmänt mensklig betydelse; och då vi tillagnade den åt den svenska qvinnan, var det icke för att skilja henne från mannens intressen och mannens arbete, men tvärtom, för att bereda henne att taga sin andel deraf, efter måttet och den egendomliga arten af de krafter, som till detta ändamål blifvit henne förlånade.

Men vi återgå till vår utgångspunkt. Vi hafva här låtit den bildade qvinnan betrakta frågan om tiggeriets öfverhandtagande endast ur närmaste, egoistiska synpunkt, så vidt den berör henne sjelf och hennes hem. Men låtom oss sträcka blicken litet längre ut och följa tiggarens spår, sedan han med en ovilligt gifven gåfva, blifvit i sena mörkret bortvisad från det lyckliga hem, hvars trefnad hans motbudande åsyn för ett

ögonblick stört och hvars rena atmosfer hans alkoholsmättade andedrägt för några minuter förorenat; låtom oss följa hans raglande gång, tåligt vänta medan han på krogen utbyter den erhållna slanten mot en sista sup, och åter ledsaga honom vidare framåt genom mörka, smutsiga gränder, dem vår fot aldrig beträdt, tills han stannar framför en bostad i synbar tvekan, om den är nog ruskig och nog litet inbjudande för att vara hans egen. — — Hvert för han oss då slutligen? *Till ett hem*, der hustrun, omgifven af en hungrande barnskara, darrande afbidar hans hemkomst, vägande i sitt sinne den dagliga frågan: "har dagspenningen blifvit använd till bröd eller till brännvin?" Ljudet af den raglande gången, beledsagadt af några förfärliga eder, gifver tillräckligt svar, och med skälfvande stämman söker modren tysta barnens hungerrop, på det de ej må reta fadrens djuriska vrede. — — —

Och undersökningen af orsakerna till ett sådant elände, och spaningen efter utvägar att förekomma eller afhjelpa det, skulle förblifva fremmande, likgiltiga för dem, hvilka med stolthet höra sig kallas "hemmens skyddsenglar", skulle bannlysas från en Tidskrift för *Hemmet*, tillegnad *Sveriges Qvinnor*? — — —

Icke sannt! de höra oss till dessa frågor? det var ett misstag, då vi tyckte oss se våra läsarinor otåligt vända sig bort från öfverskriften af vår lilla uppsats? — Lyckliga i denna föreställning lemna vi reflexionerna å sido och öfvergå till hufvudämnet för våra meddelanden, i det vi gifva läsaren en öfversigt af tvenne åtgärder, som nyligen blifvit vidtagna, för att hämma den för hela nationen förnedrande och betungande landsplåga, af hvilken signaturen *St—* i en föregående uppsats gifvit en behjertansvärd skildring, på samma gång hon antydt riktningen och arten af det enda verksamma botemedlet derför.

Den ena af de tvenne åtgärder vi nämnt är väl blott ännu ett förslag, innebärande, om man så vill, föga annat än ett palliativ emot det onda, men detta ett af kraftigaste art och beräknadt att komma hela landet till godo. Vi mena den vid pågående riksdag framställda motio_n om upprättande af arbetshus öfver hela riket, samt om vissa lagförändringar, betryggande å ena sidan den oförskylt fattige och värlöse mot polismyndigheternas misstag eller vårdslöshet, å andra sidan

skyddande allmänheten för arbetsföra lättingars pockande anspråk.

Den andra åtgärden är af en mindre allmän natur, enär den är inskränkt till en enda kommun; men såsom der redan praktiskt verkställd och afsedd icke blott, såsom den förstnämnda, att undanrödja de svåraste och mest i ögonen fallande följderna af det onda, men att bota och förekomma det, är den fullt ut lika vigtig, och, *såsom föredöme* betraktad, af lika stor allmän betydelse. — Vi mena bildandet af *utskänkningsbolaget* i Götheborg, hvilket, bestående af samhällets mest framstående män, öfvertagit all slags krogrörelse i staden, för att sålunda kunna hålla försäljningen af rusgifvande drycker inom behöriga gränser. För genomförande af detta sitt hufvudändamål har dock bolaget ej tagit sin tillflykt hvarken till maktspråk och förbud, hvilka knappast skulle kunna öfvervakas, icke heller till människokärlekens frivilliga, men ej alltid i längden så påräkneliga offer. Båda delarne har man under de senare åren försökt, men utan någon rätt framgång. I vissa kommuner har man t. ex., efter den första nödvändiga åtgärden att inskränka utskänkningsställena till minsta möjliga antal, vid rättighetens medgifvande fästade det vilkor, att ej mer än ett visst quantum spirituosa dagligen finge säljas åt samma person, ett vilkor, som dock på tusen sätt kringgås af både köpare och säljare. Ett annat försök att inrätta s. k. nykterhetsvårdshus, der så väl värdfolk som gäster antogos vara endast christligt sinnade personer, har i de flesta fall äfven misslyckats och visat frestelsen att afvika från nykterhetsprincipen vara för stor för både afnämare och säljare. Götheborgsbolaget har gått till väga på ett helt annat sätt, vittnande möjligen om mindre tilltro till, men om en mera praktisk kännedom af den menliga naturen. Den första grundsats det nya bolaget antog för det praktiska genomförandet af den åsyftade reformen, var nemligen den, att de med yttersta omsorg valda *föreståndarne för de nya utskänkningsställena* (hvilkas antal blifvit reducerade från 30 till 17), *icke skulle draga någon omedelbar vinst af rusgifvande dryckers försäljning*, utan att deras fördel uteslutande skulle ligga i försäljning af mat, kaffe, öl, m. m. *) Frestelsen för värden att för egen vinning

*) Föreståndarne äro antagne på de hufvudsakliga vilkor, att sedan bolaget betalat skatten och hyran för lokalen, deri ock bostad

ockra på suparens lidelser har sålunda blifvit undanröjd, och på samma gång måhända halfva lockelsen för den svage, men ofta i grunden redlige arbetaren, hvilken, lemnad åt sina bättre instinkter, skulle emotstått en frestelse, som krögarens förföriska inbjudningar och löften om kredit, gjort oemotståndlig.

Den andra grundsatsen var *att utskänkningsställen icke längre skulle bestå af trånga, smutsiga kyffen utan af rymliga, sunda, ljusa lokaler.*

Bolaget, hvars behållning för året tillfaller vissa allmännyttiga institutioner, har sedan d. 1:sta Oktober varit i full verksamhet, i det nästan hela antalet af de beslutade utskänkningsställen blifvit öppnade under ledning af pålitliga föreståndare och under uppsigt af en "tillsyningsman."

Förf:n till en tidningsrevy erbjuder sina läsare att följa honom på ett besök till ett af dessa förfriskningsställen, och han har säkert ingenting emot, om vi och våra läsare göra honom sällskap.

"Låt om oss stanna vid huset N:o 1 vid Götheborgs Skeppsbro", säger vår ledsagare. "Lokalen är gammal och känd, om äfven icke särdeles välkänd. Så väl der, som i en närbelägen lokal, hade förr största delen af stadens hamnarbetare sitt förnämsta tillhåll. Deras i trasor höljda figurer och smutsiga anleten vittnade om den förtäring, som kom dem till del: litet mat, mycket brännvin. När veckan var slut och krogvärderna erhållit sin liquid för hvad han på kredit uppskrifvit, fanns för uslingen föga eller intet i behåll af en veckopenning, som kunnat uppgå till 16 å 18 rdr under den lifliga tiden. När vintern kom, uppsöktes fattighuset eller asylen. Sådan var detta ställe, derifrån oljud icke sällan störde de närboendes lugn.

Inträda vi nu i denna lokal, så möter oss först ett rym-

för föreståndaren inbegripes, så bekostar denne alla öfriga utgifter för utskänkningsen, såsom upppassning, ljus och ved m. m. I det han nu utskänker *alla* spirituösa drycker, viner deri inbegripna, för bolagets räkning och med skyldighet att redovisa en gång i veckan, uppbar han deremot hela inkomsten af mat, kaffe, öl m. m., — egande deruti en sporre att nitälska för den senare försäljningen, på samma gång han är ointresserad i fråga om förtäringen af spirituosa.

Det inses lätt att för utförandet häraf erfordras många föreskrifter och praktiska anordningar med afseende på nödig kontroll m. m. hvarom det dock blefve för vidlyftigt att här orda.

ligt och uppmåladt utskänkningsrum, der uppå disken stå aptitligt upplagda smörgåsar med ost, kött, anjovis, sill m. m. Innanför disken ligga fastager för brännvin, och på den prydliga vägghyllan stå buteljer med allehanda viner, deribland svenska bärviner, i god ordning uppställda. Innanför skänkrummet möter oss en stor sal med smärre matbord, såsom det egnar en hygglig restauration. Näst intill denna sal är köket beläget, derifrån varm mat dagligen serveras. Detta är den bättre lokalen. På andra sidan köket ligger en motsvarande, ehuru något mindre sal, försedd med ett stort matbord, och dit de mest trasiga sjelfmant taga sin tillflykt. De serveras här med en varm middagsmåltid, bestående af två rätter god mat jemte en sup brännvin och en mugg öl, allt för 37 öre; men hvarken det ena eller det andra erhålles på kredit, ty det är föreståndaren uttryckligen förbjudet att lemna sådan.

Stanna vi ett ögonblick på detta utskänkingsställe och göra oss närmare underrättade om förhållandet, så visar oss föreståndaren ett antal sparbanksböcker, hvilka innehålla hans konton med en del af gästerna. Det har nemligen lyckats honom att förmå flera af dessa kunder att öfverlemna de penningar, som varit framlagda för brännvin, till insättning i sparbanksboken, och han hyser god förhoppning att vinna allt flera kunder för sådana insättningar. Har man så fortgått några månader, så skola, hoppas man, trasorna allt mera försvinna och hambusskepnaden lemna rum för välklädda, kraftiga och ordentliga arbetare. Det är ingenting mer eller mindre än denna stora reform, hvartill Götheborgs nuvarande utskänkningsbolag hoppas kunna medverka.“

Här lemna oss ledsagaren åt våra egna betraktelser, hvilka omedvetet antaga form af frågor, sådana som: “bör ej denna reform utsträckas till andra samhällen? i hvad mån och på hvad sätt kunna vi — (“vi stackars fruntimmer“ är det vanliga missmodiga tillägget) medverka till att så sker.“ I ett samhälle motsätter sig t. ex. alla småhandlande hvarje dylik reform, emedan den skulle minska vinsten af deras yrke; flertalet egare af brännerier motarbeta den på samma grund; der-till komma *de passiva herrarne af kommunen*, hvilka af pur maklighet försvara de gamla, goda missbruken, och slutligen framträda några män af ziffran och bevisa genom de konstigaste beräkningar att minskad konsumtion (lika godt af hvad

vara) bevisar ett sjunkande samhälle, att fri konkurrens (äfvén mellan krogarne) är samhällets lifsprincip, att ett ingripande deruti ovilkorligen tär på kommunens inkomstkälla och höjer den enskildas umgälder, korteligen, de bevisa svart på hvitt att en öfverhandtagande nykterhet blefve en ruin för samhället. På varningarne för den årligen ökade bördan på fattigvården af ett växande antal försupna arbetare och deras utblottade familjer, svaras med en viss stolthet: kommunen har råd att offra ännu mera på sina fattiga — *tack vare den rikliga bränvins-skatten*. Svaret har sken af en viss yttre giltighet, enär det finnes samhällen om några tusen innevånare, hvilka årligen betala en ganska dryg skatt för bränvinsutskänkning — och med dessa skengrunder pareras hvarje bevis på den inre haltlösheten af ett dylikt räsonnement. Majoriteten finner sig öfverbevisad, den upplystare och ädlare minoriteten öfverröstas, och frågan faller år efter år.

“Nå väl! hvad kunna vi stackars fruntimmer göra der-vid?” frågar ni. Vi svara: de kunna först och främst begagna sig af sin rösträtt (se förordningen om kommunalstyrelse i stad, § 10) för att, om än i ringa mån, stärka det parti inom kommunens styrelse, som för upplysningens och sanningens talan. Och sedan, har ej motpartiet — hafva ej dessa småkrämare, dessa bränvinsbrännare, dessa passiva herrar af kommunen och dessa klyftiga män af ziffran — hafva de ej alla *hustrur*, eller *mödrar* eller *sysstrar*, hvilkas uppgift just är den att i sådana mål, om ock “utan ord öfvervinna”; att på sitt eget tysta språk föra en högre sannings talan än den, som bestämmer “mitt och ditt” här i verlden; att väga förhållandena på en känsligare våg än den egna nyttans (kommunens eller den enskildes); att mäta med en säkrare måttstock höjden och djupet och bredden af ett samhälles *sedliga förfall*, jemfördt med dess *materiela välmåga*, och slutligen att, med tillhjälp af en “högre räknekonst”, faktiskt bevisa att båda stå i omvänt förhållande till hvarandra, så att hvad som förstorar det första förminskar den sistnämnda och så tvärtom.

— — — Detta är hvad “vi stackars fruntimmer” kunna och böra göra, och som vi, låtom oss erkänna det, blott allför länge lemnat ogjordt. Att väcka oss till medvetande af den makt till det goda som blifvit oss gifven och till vår pligt att använda den — se der en af de skönaste uppgifterna för en

Tidskrift för Hemmet. Måtte dessa rader i någon ringa mån kunna medverka dertill!

Esselde.

L. — EMMA WILLARD *).

Förflyttningen till Troja.

Det var vintern 1819, som det förslag, hvares hufvudpunkter vi i det föregående angifvit, framlades för New-Yorks styrelse. Den tillkännagaf sitt gillande deraf genom att inregistrera *Waterfords* skola bland de offentliga undervisningsverken och att tillerkänna den ett bidrag ur den s. k. litterära fonden. En ytterligare ansökan för erhållande af medel till åtskilliga behöfliga förbättringar beviljades på så sätt, att den kommité, till hvilken frågan hänsköts, tillstyrkte ett anslag af 5,000 dollars. Den lagstiftande församlingens session var dock så nära tilländalupen att ej beslut derom hann fattas, men i förtröstan på det henne förut visade visade deltagande, hyrde *Mrs Willard* icke destomindre ett stort hus i *Waterford*, samt utvidgade skolan. Efter tvenne års förlopp kom från *Troja* en uppmaning att dit förflytta läroanstalten, som der blef erbjuden en passande lokal. *Trojas* innevånare visade *Mrs Willard* all möjlig välvilja, men kunde dock icke fatta hennes storsinnade planer, utan trodde att hennes mål bestod i vinnandet af anseende och penningar.

Staten New-Yorks guvernör, *Mr Clinton*, tog ännu en gång frågan om hand, och förde det unga seminariets talan med den framgång, att Senaten beviljade en summa af 2,000 dollars till dess underhåll. Detta beslut erhöll dock ej erforderlig stadfästelse. Universitetets styrelse förklarade dessutom, att skolan icke kunde erhålla något understöd ur den litterära fonden. Detta var i högsta grad oroande, då utgifterna ofantligt öfverstego inkomsterna. Men de båda makarna förlorade dock icke modet. Skolplanen cirkulerade i alla *Unionens* stater och erhöll de godas och förståndigas bifall. Äfven i *Europa*

*) Forts. från föreg. häfte.

kringspriddes den med samma resultat. *George Combe*, då på höjden af sitt rykte, offentliggjorde den i sin frenologiska journal. *John Adams, Jefferson*, med flera utmärkta män, skrefvo smickrande och vänskapsfulla bref till *Mrs Willard*, och höjde sina röster för henne. Allt detta oaktadt, blef, år 1821, ännu en petition om understöd af allmänna medel afslagen. Detta sista afslag ansågs dock härleda sig från personlig ovilja mot guvernör *Clinton*, som understödde densamma. Dr och *Mrs Willard* ingåfvo derföre år 1823, ännu en ansökan i denna syftning till myndigheterna, upptagande deri en kort berättelse om anstaltens uppkomst och fortgång, från dess början i *Middlebury* till dess nuvarande utveckling i *Troja*. Ännu ett afslag följde på denna begäran och detta var en af *Mrs Willards* svåraste pröfningar.

Hennes öfvertygelse om sakens utomordentliga vigt, fruktan för ekonomiskt betryck och för den skam, som skulle drabba henne, i händelse hon icke kunde tillfredsställa sina fordringsägare, de sangviniska förhoppningar hon hyst om framgång och hennes nit för saken — allt detta gjorde det förnyade afslaget ytterst svårt för henne att bära. Det enda, som skänkte henne någon tröst, var öfvertygelsen att, då saken en gång blifvit bragt å bane, man så småningom skulle inse dess betydelse, och nationens ledare slutligen af sig sjelfva upptaga den fråga, hvars genomdrifvande de för närvarande så envist motsatte sig.

Trojas Seminarium.

Den allmänna rösten tillerkänner nu villigt *Mrs Willard* förtjensten af dettas stiftande. Sedan dess hafva dock många förbättringar deri blifvit antagna, dels af *Mrs Willard* sjelf, dels af hennes ende son och efterträdare, *John H. Willard*, och hans hustru. Icke ens i de stunder, då hon mest hoppades på sina planers verkliggörande, vågade dock *Mrs Willard* tro, att en så utmärkt institution skulle kunna komma till stånd genom blott en enda kvinnas tillgörande, och detta utan något penningeunderstöd, ty ända till 1837 utbetalades icke det ringaste af allmänna medel till Seminariets underhåll. Hvad hon då erhöll ur den litterära fonden lemnade hon åt dem, hvilka anskaffat lokal m. m. Hon kunde då undvara penningar.

Då Mrs *Willard*, våren 1821, flyttade till Troja, gäckad i sina förhoppningar om bistånd af styrelsen, behöfde hon först och främst för sin skola en lämplig lokal. Vi hafva redan nämnt att en sådan uppläts åt henne af stadens innevånare. Ej mindre maktpåliggande var att erhålla dugliga lärarinnor. Men genom den förträffliga undervisning hon meddelat i Middlebury och Waterford, hade hon redan bildat flera sådana, som nu blefvo hennes första medhjelperskor. Efter flyttningen till Troja, fortgick undervisningen i flera år på så sätt, att de nya undervisningsämnen, som i skolan infördes, samtidigt inlärdes och meddelades af lärarinnorna.

Vi kunna ej underlåta att här omnämna, att Mrs *Willard* anser införandet af matematiska studier vid den qvinliga undervisningen, såsom den förnämsta orsaken till den stora skicklighet de Amerikanska qvinnorna sedermera ådagalagt såsom lärarinnor, icke allenast i lägre skolor och i vanliga skolämnen, utan äfven i ledandet af högre skolor och i uppsökandet och införandet af nya läroämnen. Vi böra ej heller förbigå att anmärka det alla de fördelar Mrs *Willard* ansett böra häröra af en högre uppfostran för qvinnan, redan äro allmänt insedda och besannade, på samma gång som lärarekallet i de allmänna skolorna i Förenta Staterna numera till stor del bestrides af kvinnor.

Då Mrs *Willard* önskade studera perspektivläran, fann hon att detta icke lät sig göra utan att ega kännedom om geometrien, hvarföre hon, som då var bosatt i Middlebury, började detta studium. En afton sade hon till sin mans brorsson, en af de förnämsta eleverna i Middlebury College: "John, jag har börjat studera geometri. Jag har gått igenom tjugonio propositioner i första boken af Euclides. Jag är förtjust i studiet och ser inga oöfvervinnerliga svårigheter, men jag ville gerna vara viss på att jag förstått det riktigt." Man gick igenom nämnde bok, några svårare punkter diskuterades och läraren förklarade lärjungens uppfattning riktig.

I Waterford tog hon tre eller fyra lektioner i algebra, men då hennes lärare tillstod, att han aldrig kunnat begripa huru af minus, multipliceradt med minus, plus kan uppstå, löste hon sjelf denna qvistiga uppgift, och fortgick sedan på egen hand. Hon kunde aldrig påminna sig hafva haft någon vidare ledning i sina matematiska studier. På samma sjelfständiga sätt lärde

hon sig, utom Euclides, trigonometri, algebra, koniska sektionerna m. m.

Då hon i Waterford började undervisa i geometri, var hennes första och ifrigaste bemödande att komma lärjungen att *förstå* ämnet. Dertill använde hon, hvad vi nu kalla *åskådningssmetoden*, förklarande det svåra ämnet i de enklaste ordalag, tills lärjungen fullkomligt tillägnat sig begreppet derom. Först då använde hon de tekniska uttrycken, och vinnlade sig slutligen om att eleven, på ett prydligt och klart språk, kunde redogöra för hvad hon inhemtat. På detta sätt bibringade hon de läraktigaste af sina elever de kunskaper, hon sjelf nyss förut tillägnat sig *). För att bespara dem tid, utarbetade hon sjelf förklaringar, kartor och dylikt, hvaraf så småningom uppstodo läroböcker, af hvilka hon numera utgifvit en mängd i olika ämnen. Hon är den första, som i Amerika utgifvit och begagnat historiska kartor, tidtabeller, m. m. Alla de historiska arbeten hon skrifvit, äro försedda med dylika, och år 1851 blefvo dessa kartor prisbelönda vid Londonexpositionen.

Mrs *Willard* vinnlade sig äfven om att eleverna vandes vid ordning och huslighet. De fingo sjelfva hålla sina rum i ordning; vissa timmar voro anslagna till lagning af deras kläder, vissa timmar till inhemtande af kännedom i åtskilliga hushållsgöromål.

Med denna smak för grundlighet och allvar i studier och vanor förbisåg Mrs *Willard* ej att skönhet och behag tillhöra kvinnans attributer. Så förordade hon esthetiska studier för att odla skönhetssinnet, så uppmuntrade hon till vårdandet af de yttre behagen genom kroppsöfningar, bad, tillräcklig sömn, o. s. v. hvarigenom ett friskt utseende vinnes. Hon öfversåg ej heller fördelen af en smakfull och behaglig toilett, af den enkla elegans, som vittnar om ren och oförderfvad smak. Men det största behag var enligt hennes åsigt skönheten i uttrycket, själens ädelhet och bildning, afspeglande sig i anletsdragen, i blicken.

*) Då den första af hennes elever i geometri med heder undergick examen i detta ämne väckte det ett oerhördt uppseende. Man påstod att det var blott utanläxor, ty ännu hade aldrig någon kvinna förstått Euclides.

Dr Willards död. Seminariets framgång. Inöfvandet af lärarinnor.

I Maj 1825 gjorde Mrs *Willard* och Seminariet en stor förlust i Dr *Willard*, som afled, efter trenne månaders långvarig och svår sjukdom. Under denna tid var hans hustru, oafåtligt natt och dag, hans ständiga och ömma vårdarinna.

Ända tills sjukdom hindrade honom hade Dr *Willard* varit seminariets läkare och ensam haft de ekonomiska bestyren om hand. Då Mrs *Willard*, uttröttad till kropp och själ, från sin mans graf återvände till sin förra verksamhet, fann hon sig derföre belastad med ännu en tung börda. För att kunna erhålla en klar öfversigt af den ekonomiska ställningen, förde hon sjelf en tid alla räkenskaper. Dessutom förändrade och förenklade hon åtskilligt i skolordningen, i öfverensstämmelse med de tillgångar, hvaröfver hon kunde förfoga. Två gånger om året betalade hon alla räkningar. Att hon förmådde upprätthålla denna, med så stora omkostnader förenade anstalt härledde sig deraf, att hennes skrifter, redan vid deras första utgifvande, rönt den mest lysande framgång och efterfrågan, hvarjemte lärjungar tillströmmade ej blott från Unionens alla stater, utan äfven från Westindien och Canada. Mrs *Willards* skola ansågs som en mönsterskola, och deri bildade lärarinnor eftersöktes från aflägsna orter, och kringspredde på detta sätt ännu mera hennes method och förökade hennes anseende. Just derigenom att undervisningsmethoden äfven innefattade bästa sättet att meddela undervisning, voro de flesta eleverna äfven skickliga till lärarinnekallet, och mången, som icke under skoltiden tänkte egna sig deråt, har sedermera med framgång beklädt detsamma.

Försöket att emottaga flickor, enkom för att uppfostras till lärarinnor, skedde helt och hållet af en tillfällighet. Ett par fader- och moderlösa barn, lemnade utan medel till uppfostran, erbjödos af Mrs *Willard* fritt inträde i skolan, mot förbindelse att biträda vid undervisningen, så fort de förvärfvat tillräcklig skicklighet dertill. Detta vilkor bestämdes hufvudsakligast för att lugna deras finkänsliga sinnen. Mrs *Willard* sjelf hade, med afseende på den långa tidrymd, som skulle förflyta, innan detta vilkor kunde uppfyllas, föga hopp om någon ersättning. Hon erhöll dock slutligen denna, och då hon såg att sålunda något kunde vinnas för spridandet af den grund-

ligare bildning för qvinnan, hvarför hon så mycket nitälskade, följde hon gerna sitt hjertas böjelse att räcka en hjälpsam hand åt dem, för hvilka hon hyste deltagande. Så fortgick hon på den beträdda banan, stundom långt utöfver hvad som kunde anses förenligt med verldslig försigtighet och klokhet. På många af de antagna eleverna förlorade hon visserligen, men större delen af dessa unga flickor bevara; ännu Mrs *Willards* godhet i tacksamt minne.

Som Mrs *Willard* insåg att det för en lärarinna är lika viktigt att kunna leda andra som att undervisa, infördes i Trojas Seminarium den ordningen, att hvar och en af de äldre eleverna fick turvis vara monitris för dagen. På detta sätt skulle de lära sig att redan tidigt med vänlighet handleda andra. Mrs *Willard* bildade äfven ett skolråd, hvaruti alla de skickligaste och pålitligaste flickorna deltog, och der det stod hvar och en fritt att yttra sin mening och att föreslå de förbättringar, hon ansåg önskvärda för skolan. En gång hade Mrs *Willard* samtliga rösterna emot sig. Hon föreslog nemligen att en monitris skulle tillsättas, som en gång i timman borde besöka hvarje rum och anteckna alla försummelser. De öfriga ansågo det omöjligt att förmå en elev att till bestraffning anmäla sina kamrater. Men Mrs *Willard* genomdref sin mening, och, genom att hålla den monitris i stor aktning, som bäst uppfyllde sina åligganden, blef denna anordning af stor vikt och torde ej obetydligt hafva bidragit till bildandet af skickliga lärarinnor, hvaraf så många utgått från Trojas seminarium. Med samma mål för ögonen gaf hon ofta de äldsta och bästa af de elever, som ämnade egna sig åt lärarinnekallet till kammarkamrater bortskämda och egensinniga döttrar till rika föräldrar, på det de unga lärarinne-kandidaterna redan i tid måtte vänja sig att umgås med svårledda barn, det mest grannliga af alla en lärarinnas åligganden.

Få kunna rätt uppfatta det oerhörda ansvar och de många stora bekymmer, som hvilade på Mrs *Willard*. Utom alla omkostnaderna för de många icke betalande eleverna, — en icke obetydlig uppoffring — kostade det Mrs *Willard* mycken omsorg och omtanke att förskaffa dem passande platser sedan de erhållit sitt diplom. Hon upphörde aldrig att vaka öfver dem. Endast besvarandet af de bref, hvilka inströmmade till Semi-

nariet, var ett anseeligt arbete, som slutligen erfordradé bistånd af en sekreterare.

Hvilket anseende Mrs *Willard* åtnjöt såsom uppfostrinna bevisas bäst deraf, att hennes blotta namnteckning "*Emma Willard*" under ett kunskapsbetyg, öfver hela Unionen var en tillräcklig rekommendation till de bästa anställningar.

Utrymmet nekar oss att alltför detaljeradt redogöra för Seminariets verksamhet. Vi vilja blott nämna att under vissa år antalet elever uppgått till omkring femhundra, hvaraf mer än en tredjedel varit helpensionärer. För undervisningen och bestridandet af andra befattningar äro trettio personer anställda. Tjugofem elever hafva årligen utgått såsom lärarinnor. Sedan 1838 förestås Seminariet af Mrs *Willards* ende son, *John H. Willard* och hans hustru, *Sarah L. Willard*. Den förra hade redan då flera år varit Mrs *Willards* medhjelpare, och den senare under en tidrymd af nitton år tillhört Seminariet, först såsom elev, sedermera såsom lärarinna och vice föreståndarinna. Den method, Mrs *Willard* infört, begagnas ännu, dock med de förbättringar, en ökad erfarenhet och större tillgångar förmått åstadkomma.

Besök i Europa. Utländska kvinnors uppfostran. Afskedstaggande från Troja.

För att återvinna sin helsa och för att utvidga sin erfarenhet, gjorde Mrs *Willard*, åtföljd af sin son, år 1830, ett besök i Europa *), derifrån hon återvände 1831. I Frankrike mottogs hon med största välvilja af *Lafayette*, hvilken, sedan sitt vistande i Amerika, var hennes personlige vän. Alla skolor stodo henne öppna, både i Frankrike och i England, dit hon äfven begaf sig, och der Miss *Edgeworths* inflytande lätade för henne tillträdet till de förnämsta flickskolorna.

Såsom ett bevis på det intresse Mrs *Willard* hyste för kvinnans undervisning i allmänhet, förtjenar att nämnas, att hon ett par år efter bekantgörandet af sitt "förslag", öfver-

*) Under Mrs *Willards* frånvaro förestods Seminariet af hennes syster, Mrs *Lincoln Phelps*, författarinna till flera arbeten i botanik, kemi, geologi och *natural philosophy*. Hennes *Familiar Lectures on Botany* begagnas allmänt såsom lärobok i Förenta Staternas skolor.

sände en afskrift deraf till Södra Amerikas befriare, *Bolivar*, jemte ett egenhändigt bref, hvori hon talade för sina okända medsystrar. Att detta försök ej var fruktlöst, visade sig af upprättandet af en undervisningsanstalt för flickor i Sancta Fé de Bogota.

Då nu Mrs *Willard* återvände från Europa, uppbjöd hon all sin förmåga för att i Grekland åstadkomma en skola för bildandet af infödda lärarinnor åt de Österländska kvinnorna. Med missionssällskapets begifvande sattes en dylik skola i förbindelse med den, missionsverket tillhöriga undervisningsanstalt, som förestods af Mr och Mrs *Hill* i Athen *).

Innan Mrs *Willard*, 1838, lemnade Trojas Seminarium, utgaf hon af trycket ett sammandrag af sina uppfostringsprinciper och dessas tillämpning. Denna skrift kallad "*A Letter to the Willard Association for the Mutual Improvement of Female Teachers*", innehåller namnen på 193 föreningens medlemmar, som då vistades vid seminariet såsom lärarinnor eller för att beredas dertill. Brevet är dock förnämligast till dem, hvilka redan utgått från Seminariet såsom lärarinnor, och vittnar om Mrs *Willards* allvarliga uppfattning af detta maktpåliggande kall.

Man skönjer äfven deri den sanna karakteren af författarinnans religiösa principer. Hon hade alltid ansett religionen såsom den grundval, hvarpå all uppfostran borde hvila, ty enligt hennes åsigt kunde ingen sann intellektuel utveckling vinnas af den, hvars moraliska uppfattning var skef eller oriktig. Derföre bibringades de christna sanningarna icke allenast under den dagliga undervisningen i skolan, utan äfven genom personliga och enskilda samtal. Dessutom hölls hvarje lördags förmiddag, då arbetet för veckan var slutadt, en föreläsning i praktisk christendom, vid hvilken alla såväl elever som lärarinnor borde vara närvarande. Före densamma upplästes den af hvarje lärarinna i tur afgifna veckorapporten, upptagande monitrisernas berättelser, de belöningar och anmärkningar, som blifvit utdelade under veckans lopp, o. s. v.

*) Denna skola, som stiftades kort efter Grekiska befrielsekrigets slut, existerar ännu och omtalas af den frejdade och saknade menniskovännen och författarinnan *Fredrika Bremer* i hennes sist utgifna arbete: *Grekland och dess öar*, del. I, sidd. 10 & 11.

Att "Gud bestämdt ett arbete för hvarje menniska", är en sats, hvarpå Mrs *Willards* hela lefnad utgör en bekräftelse. Vi hafva sett huru hon uppfattat och fullföljt sin mission, sett att det mål hon sökte — förbättrandet af qvinnans ställning, genom en förbättrad uppfostran — icke var oupphinneligt. Den undervisningsanstalt, hon i denna afsigt grundat, hade rönt en framgång, långt öfver hennes förhoppningar vid den tid hon utarbetade sitt "Förslag", och de för hennes hjerta käraste voro fullt beredda och lämpliga att fullfölja hennes verk, då hon, som vi i det föregående nämnt, 1838 nedlade sin befattning såsom föreståndarinna vid Trojas seminarium.

Det arbete af allmännare intresse, hvarmed Mrs *Willard* sedermera sysselsatte sig, var forskningar rörande blodcirkulationen. För att erhålla visshet i afseende på de hypoteser hon uppställt, bevistade hon åtskilliga anatomiska undersökningar af hjerta och lungor. Resultatet af sina forskningar och iakttagelser meddelade hon allmänheten i en afhandling *On the motive powers, which produce the circulation of the blood*, som utkom 1846.

Verksamhet för de allmänna skolorna.

Vi hafva sett, att Mrs *Willards* bemödanden att åvägbringa en bättre uppfostran för qvinnan, så småningom ledde till ett vidsträcktare resultat än upprättandet af ett qvinligt seminarium. Hennes nitälskan för spridandet af upplysning och bildning, kom henne äfven att kasta sin blick på folkskolorna, hvilka, vid den tid hon lemnade Trojas Seminarium, voro i ett ganska dåligt skick.

Tidigt, vintern 1840, besökte hon Hartford, och fann då, att en bättre anda redan, genom goda och varma hjertans deltagande, började göra sig gällande i folkskolorna derstädes. Mr *Barnard* stod i spetsen för denna förändring till ett bättre, och hade af staten erhållit ett förordnande att öfvervaka skolväsendet. På hans uppmaning skref Mrs *Willard* en adress till ett festligt skolmöte, som egde rum i Kensington. Följden deraf blef, att hon, af ortens mest inflytelserika män, genast inbjöds att taga hand om folkskolorna. För att förskaffa henne laglig myndighet dertill, valdes hon enhälligt, af de röstegande, till

Superintendent öfver folkskolorna i Kensington *). På en skriftlig underrättelse om dessa åtgärder, svarade Mrs *Willard*, att hon skulle åtaga sig befattningen, med det vilkor att hon i sin verksamhet blefve understödd af Kensingtons så väl män som kvinnor.

Under flera månader egnade nu Mrs *Willard* all sin energi åt denna kommuns fyra skolor. Knappt någon annan tanke fick under denna tid inkräkta hennes uppmärksamhet och inga andra böcker än sådana, som stodo i samband med hennes nyåtagna pligter, öppnades af henne. De fyra lärarne kommo hvarje lördag turvis till henne, och ännu oftare kom en klass af tjugo elever, med hvilka hon läste historia, samt med några af dem algebra och geometri.

Hon organiserade en "Fruentimmersförening för folkskolorna" af fruentimmer i Kensington, med stadgar, sammanträden och bestämd verksamhet. Hon rådgjorde med lärarne, egnade noggrann uppmärksamhet åt barnens undervisning i de särskilda skolorna, tillsåg att allt arbete riktigt och på bestämda tider förrättades, införde sina, i Troja använda, metoder för disciplin och undervisning, utvalde skolböcker, upprättade ett ordnat system af flitmärken, öfvade med stor framgång barnen i innaläsning, geografi och aritmetik, gjorde forskrifter och rittabeller, vande dem vid bref- och ämnesskrifning m. m. Sångöfningar infördes äfven af henne i dessa skolor och hon satte sjelf ord till de melodier, som sjöngos; dessutom gjorde hon utkast till mönsterkartor, hvarvid hon började med en karta öfver staden, dess kyrka, bryggor, skolhus och gator, barnen till stor förnöjelse. Hon talade vid fäder och mödrar, "i huset och på vägen", och sökte att, på allt sätt, bibringa både dem och barnen entusiasm för saken.

*) "Vi stanna ett ögonblick vid denna ovanliga företeelse", säger Mrs *Willards* amerikanske biograf, "för att fråga huruvida detta val icke bebådar att en ny och riktig princip skall göra sig gällande i det allmänna lifvet? Kvinnor kunna icke lagenligt rösta i en stad eller vid ett skolmöte, men kunna de icke erhålla röster vid val? Hade icke de röstegande i Kensington full rätt att, genom sitt votum, välja en kvinna till skolsuperintendent? Och voro de icke pligtiga att låta hennes beslut lända sig till efterrättelse, lika väl som om de utgått från en man? Om skolkommittéer lagligen kunna öfverlemna undervisningen åt kvinnor, hvarför kunna icke de röstberättigade också välja kvinnor till inspektriser öfver skolorna?"

Den 10 September hölls med alla fyra skolorna allmän examen, bevisad icke allenast af Kensingtonboerna, utan äfven af en mängd framstående lärare från Connecticut och andra stater. Examen, som räckte hela dagen, aflopp till största belåtenhet för alla, hvarefter Mrs *Willard* uppbar offentliga tack-sägelser, såväl af Kensingtonboerna, som ock af statens skol-inspektör, Mr *Barnard*.

Genom denne senares rapporter till myndigheterna och uppsatser i "Skoljournalen", blefvo Mrs *Willards* metoder allmännare kända och införda i flera stater. Otaliga inbjudningar till skolnöten, lärare-sammankomster och dylikt följde, hvilka Mrs *Willard* efterkom, och sålunda färdades hon hösten 1845, i egen vagn, endast åtföljd af en väninna, genom grefskapen Sullivan, Broome, Tioga, Greene och Oneida, der-vid sammanträffande med öfver sexhundra lärare, och bibringande otaliga föräldrar intresse för de skolor, i hvilka deras barn åtnjöto undervisning.

En amerikansk tidskrift för Uppfostringsväsendet *), ur hvilken vi gjort ofvanstående utdrag, tillägger slutligen:

"Vi hafva gifvit Mrs *Willard* en plats i detta galleri af utmärkta amerikanska lärare, icke så mycket för hennes verksamhet, så förträfflig och vidtomfattande den än varit, icke i hennes egenskap af författarinna, oaktadt hennes böcker äro spridda i milliontal, icke till följd af de förslag till reformer i kvinnans undervisning hon framlagt för sitt fäderneslands lagstiftare, icke i anledning af hennes studier och iakttagelser inom fysiologiens område, som dock framkallat lifliga diskussioner och väckt allmänt intresse, icke en gång för hennes oegenlyttiga arbete för folkskolornas förbättrande, eller för de nya systemer, hon infört i undervisningsväsendet. Vi hafva gifvit henne denna plats, emedan hon i sin person representerar det nittonde seklets stora rörelse till förbättrande af kvinnans sociala ställning, emedan hela hennes lif varit helgadt åt bemödandet att förädla, bilda och höja kvinnan. De fakta, vi här anfört utgöra bevisen derpå. I detta hänseende står hon på egen grund och är all uppmärksamhet värd. Andra kvinnor än hon hafva stiftat ändamålsenliga undervisningsanstalter, hafva skrif-

*) *American Journal of Education*, edited by Henry Barnard, L. L. D.

vit goda böcker, hafva utmärkt sig på många sätt, men hvad de gjort har skett för ett enskildt mål. Mrs *Willards* verk åter har haft en långt högre och mera omfattande mening — kvinnans förädlande och höjande i alla hänseenden. Ja, hvad mera är, hela hennes lefnad utgör ett talande bevis på, att kvinnan verkligen kan ernå den ståndpunkt, till hvilken hon sträfvat att höja henne.

Förteckning på skrifter utgifna af Mrs Willard.

Plan for Improving Female Education. 1819.

The Woodbrigde and Willard Geographies and Atlases. 1822.

History of the United States, or Republic of America. 1828.

Journal and Letters from Europe. 1833.

Universal History in Perspective. 1837.

Abridgment of American History. 1843.

Temple of Time, or Chronographer of Universal History. 1844.

A Chronographer of English History. 1845.

A Chronographer of Ancient History. 1847.

Historic Guide, to accompany the Temple of Time and other Charts.

A Treatise on the Motive Powers which produce the Circulation of the Blood. 1846.

Respiration and its Effects, particularly as respects Asiatic Cholera. 1849.

Last Leaves of American History. 1849.

Astronomy. 1853.

Morals for the Young, or Good Principles instilling Wisdom. 1857.

Dessutom en stor mängd ströskrifter, bidrag till periodiska tidskrifter, adresser och poemer, deribland en volym "Poems" utgifven 1830.

LI. — FREDRIKA BREMER.

Under inflytandet af den första gripande underrättelsen om den smärtsamma förlust det svenska folket genom *Fredrika Bremers* död lidit — smärtsammare i mån som man haft den lyckan att stå den afidna närmare och bättre lärt uppfatta hennes innersta väsende — under inflytandet häraf manades vi att teckna några saknadens ord, ursprungligen ämnade till ram kring en skildring i Tidskriften af *Fr. Bremers* sista lefnadstid, men sedan, på uppmaning af en den afidnas förtroliga vän, meddelade i Posttidningen för d. 2 Januari 1866, såsom ett svagt uttryck af de närmaste vännernas saknad.

Återtaget efter den första planen, afbröts vårt arbete ånyo genom den välkomna sändningen af nedanstående uppsats af en välkänd och värderad hand, och uppskjuta vi således till nästa häfte vår tillämnade skildring (omfattande äfven utdrag af den afidnas sista brevexling), så mycket hellre som den endast kommer att framställa aftonen af en lefnad, hvars *hela* riktning här i några få men målande drag framlägges för läsaren, under öfverskriften:

Fredrika Bremer.
1801—1865 *).

Bäst är den kvinna, hvarom minst talas, . . . hette det fordom. De svenska kvinnor, som vunnit det största ryktet, ha dock just ej bekräftat den satsen. *Anna Maria Lenngren* inom Sverige, *Fredrika Bremer* öfver hela världen . . . rikare rykte vann ingen svensk kvinna, och hvilken kvinna var väl ädlare, qvinligare än de!

Fredrika Bremer tillhör nu liksom *Maria Lenngren* odödligheten. Sedan grafven blifvit bäddad, har man åtminstone rätt att högt tala om denna odödlighet, äfven om den var gifven långt förut.

Det ligger en djup social betydelse i det förhållandet att en kvinna vunnit verldsrykte. Och betydelsen blir så mycket större, när man besinnar *huru* detta rykte vunnits.

*) Insändt.

Ty hvad var det som beredde *Fredrika Bremer* denna verldsberömdhet, som icke var ögonblickets eller den ögonblickliga hänförelsens, utan stilla men säkert eröfrad och under flera årtionden ständigt utan återgång förökad . . . hvad, om icke denna rika, för allt sannt, skönt och godt mottagliga mensklighet, som kanske hittills aldrig hade visat sig så stark och omfattande hos någon qvinnal

Fredrika Bremers lif var ett af de rikaste någon meniska lefvat. Så mycket rikare ämnen skall det ock en gång gifva minnesteknaren. Hennes historia är inväfd med vår tids ädlaste inslagsämne, dess filantropi, och i hennes "memoirer", när de en gång skrivas, skall alltid en stor del af vår tids ädlaste namn komma att inflätas, framför allt alla våra bästa inhemska namn. Så, nog blir det en rik, likasom en skön saga.

Men summan af detta lif, den insats den nu bortgångna ädla qvinnan med sitt lifs gerning gjort i sin och vår tids utvecklingsrörelse, den ligger dock deri, att en qvinnal, genom det sätt, hvarpå hon ingripit i sin tid, kunnat förvärfva ett sådant anseende öfver hela den bildade världen, att knappast någon *man* vunnit ett större. Hela hennes lif var en kamp för qvinnans menskliga rätt, för den förädling, som menskligheten genom qvinnan kan vinna, om denna rätt erkännes; och hon vann den striden, och vann den så, att, hvarhelst den striden kämpas, der nämnes hennes namn med aktning, kärlek och beundran.

Det var hennes romaner, skall man säga, som gjorde hennes rykte. Ja väl. Men dessa romaner egde en rikare, en djupare halt än romanerna i allmänhet. De syftade alla, mer eller mindre uppenbart, och om äfven för författarinnan sjelf åtminstone till en början ej fullt medvetet, till ett och samma mål: qvinnans betydelse här i världen. Konstnären var hos henne den för denna betydelse kämpande qvinnan underlägsen, och gick till och med slutligen under. Men hennes rykte växte dock allt mer och mer. Romanförfattarinnan klandrades all skarpare, allt skoningslösare. Man talade om orätmätigt förvärfvad berömmelse, — här hemma åtminstone. Hennes rese-bref syntes icke heller egnade att höja *författarinnans* anseende. Men ryktet . . . det växte och växte likväl oemotståndligt, och, hur recensenterna för dagen än sökte hålla igen,

det hjälpte dock ej. Män, sådana som *Laboulaye*, gjorde sig till detta verldsryktes befordrare ännu i de sista åren af hennes lif. Och *Fredrika Bremer* dog sålunda, oaktadt alla litterära svagheter, på höjden af sitt ryktes bana.

Förklaringen till sådant ligger allt litet djupare. Man vinner ej hela världen, äfven om man egde hela världens talang. Det är endast mycket snille eller mycket hjerta eller begge dessa krafter tillsammans, som gör sådana eröfringar.

Man blir icke "stor" för sin tid — och blir man det *rätt* för *sin* tid, blir man det för *alla* tider — utan att man för sin tids djupaste röster fått ett särskildt fint gehör. Den, som bäst förstår sin tid, förstås också bäst af den, när han i ord eller handling gifver tillkänna, hur han förstår. Och med allt det varma dunkel, som så ofta likt "solrök" omgifver hennes tankeverld, — har *Fredrika Bremer* dock sympatiskt uppfattat en del af sin tids djupaste behof, och verkat för deras uppfyllelse med ett sådant mod och en sådan tro, att tiden icke kunde undgå att känna och erkänna hennes betydelse.

Säger man nu, att detta visserligen kan vara godt och väl, men att hennes rykte växte större *utom* än *inom* hennes fädernesland, enligt den gamla satsen: "vördnaden växer med afståndet", så kan på den satsen svaras med en annan sats, nemligen den gamla, som säger, att ingen är profet i sitt eget fädernesland. Men begge dessa satser må *för dagen* ha sin tillämpning, — den ädla kvinnans minne varar tiderna igenom och så äfven *hennes*, så vidt som hennes lif innebär en profetia om kvinnans växande andel i mänsklig rätt och i mänsklig förädling.

Det kunde vara öfverflödigt att ens nämna det, då det förstås af sig sjelft, — att denna andel kommer att ökas med slägtets fortgående utveckling, liksom den redan under de tider, som belysas af historiens ljus, visar sig ha ökat tiderna igenom. Hittills har mänskligheten mest och nästan uteslutande haft männen att tacka för den lagstiftning, som befrämjat kvinnorätt, under det att kvinnan endast i det enskilda obemärkta hemlifvet verkat för förädlingen. Men en tid skall komma och har redan inträdt, då offentlighetens ljus skall falla äfven på kvinnans verksamhet i begge dessa fall. Och bland de kvinnor, som då skola nämnas med vördnad och tacksamhet,

kommer alltid *Fredrika Bremers* namn att stå bland de främsta i den sociala utvecklingens tideböcker.

Vi tillägga endast några ord. "Hon slog öfver", — säger man. "Hon gick för långt, hon ville utsträcka qvinnans verksamhet öfver områden, för hvilka qvinnan icke är danad. Hade hon varit gift, hade hon haft barn att omhulda, att uppfostra, . . . så hade hon icke öfverskridit sina och den "sannt" qvinliga verksamhetens gränser, som hon nu gjorde."

Och man icke blott *sade* så; man mötte henne här hemma på vissa håll med köld, för att icke säga hån, ju varmare, ju verksammare hon blef. Dolskheten är också en stor makt här i verlden, och har inom den qvinliga verlden hittills kanske varit som störst, och detta ju högre upp man derinom kommit. Men *godheten*, kärleken är än större. Segern kunde icke vara oviss, äfven om *hon* måste förlägga den till framtiden. "Folkgunsten" af den rätta sorten är visserligen ljuf för ett känsligt sinne, men för att *den* skall vinnas måste gunsten *för dagen* kunna uppoffras. Och hon uppoffrade den. Genom alla missförståndets röster ljöd dock alltid en grundton af motkärlek. Den mycket älskar skall ock mycket förlåtas . . . det kände hon, det visste hon, och lugnare, ödmjukare bar ock derföre ingen sin "impopularitet." *Författarinnan* bröt, bröt mot sin konst, vårdslösade sin konst med åren allt mer och mer, ju varmare hon blef i sin sträfvan. Men hvad betydde *konsten*, hvad betydde det sköna i formen för den, som endast afsåg det sedligt goda och det rätta! Må vara, att intet här i verlden bör missvårdas och alltså icke heller konsten, men . . . äfven sådant kan kärleken försona. Hennes "arbeten" må alltmer befinnas sakna konstvärde, . . . hennes *verk* har dock lyckats. Återstår för hennes vedersakare af begge könen, att visa, i *hvad* hon gick för långt. Man älskar aldrig för mycket här i verlden.

En tid skall komma, då man skall säga: *Fredrika Bremer* var en bland dem, som *började*. De, som mot henne förfäktade den så kallade sanna qvinligheten, skola då vara glömda. Men möjligen skall en minnesvård då vara rest öfver *hennes*, som var nog "oqvinlig" att anse qvinnan höra icke blott till familjen utan äfven till samhället, och detta icke blott i och genom familjen, utan äfven genom deltagande i valet af de män, som skola vårda alla deras rätt som till samhället höra. Åt-

minstone upptogos hennes aldrig hvilande tankar i hennes sista dagar af sådana den gryende tidens frågor.

Ära öfver henne! Hon vågade tänka högt om qvinnans bestämmelse, och grundkraften i hennes tankar och handlingar var dock endast denna qvinliga kärlek, som på en gång var hennes styrka och hennes — svaghet. Det var denna samma kärlek, som hos modren i hemmet samlar sin styrka på barnet, men som hos henne omfattade allt hvad hem och qvinna heter. Och oqvinlig är icke den kärleken, lika litet som den mans kärlek är omanlig, hvilken försakar närmare band, för att lefva för idéer och mensklighet.

En sådan enslighet — och hvem vågar väl fördöma den, om i den ensligheten näres en kärlek, som icke är kall för den enskilde, därför att den omfattar alla — låtom oss värda den och bekänna, att likasom skönheten, så triffes äfven kärleken i många former. Frid öfver dem, som mycket älskat! Frid öfver en bland de ädlaste svenska qvinnors graf, öfver *Fredrika Bremers* om qvinlig ädelhet alltid vittnande minne!

O. E.

LII. — JAG KÄNNER DIG.

(Af *Fredrika Bremer* till en ungdomsväninna, 1841 *).

Hvad gör det mig,
Om du mig stundom skickar
En mindre vänlig utaf dina blickar —
Jag känner dig!

Hvad gör det mig,
Om du mig synes glömma
En stund, när göromål in på dig strömma —
Jag känner dig!

Hvad gör det mig,
Om dina ord sig falla

*) Meddeladt af en aldrig vän till den afidna.

Då litet korta eller litet kalla —

Jag känner dig!

Jag käuner dig

Och vet att, bortom stunden,

På eviga och djupa själagrunnen,

Du älskar mig!

Du älskar mig!

Må allt i verlden vackla,

Lugn brinner dock och klar mitt hjertas fackla,

Min frid i dig!

LIII. — OM MATHEMATIK SÅSOM UNDERVISNINGS- ÄMNE FÖR FLICKOR *).

III.

Vi hafva i det föregående flera gånger upprepat, att barnen ej böra ansträngas under de första läroåren, eller emellan 8 — 12 år. Skälen dertill äro både andliga och fysiska — andliga, ty barnet blir blott småningom menniska; det utvecklar blott gradvis och dock endast under den ömmaste, den omsorgsfullaste vård sina medfödda anlag. Likt den späda växten, som i det normala tillståndet långsamt utbreder sina fina blomblad i all deras prakt och blott småningom löfvas, knoppas och skjuter upp ur jordens sköte, så behöfver barnet jemförelsevis lång tid för att utvecklas. Påskynda utvecklingen — jemför den bleka drifhusrosen med våra trädgårdars yppiga rosor — och vi ha en åskådlig bild å ena sidan af det bleka, ofta själfulla anletet af det öfveransträngda, i förtid mognade, barnet och å den andra af den friska, blomstrande telningen, som utvecklat sig fritt och naturenligt.

Men detta är icke allt. Det är ej allenast yttre skönhet och inre kraft, som gå förlorade genom öfveransträngning

*) Insändt. Se denna årgång, 3:dje häftet, sid. 160 och 4:de häftet, sid. 229.

af den utvecklade själens krafter. De till en tid uppdrifna anlagen och färdigheterna skola tära på kroppskrafterna — en reaktion förr eller senare inträffa, i samma mån förslappande själ och kropp, som dessa krafter varit tagna i för stort anspråk. Huru ofta se vi ej att barn, som vid 7 å 8 år varit ovanligt långt framom alla sina kamrater och som ingifvit föräldrar och lärare de mest högsända förhoppningar — antingen tidigt falla offer för en tärande sjukdom eller ock försjunka i en apathi, så mycket oförklarligare, tycka vi, som inga föregående tecken till svaghet och aftynande hos barnet i förtid varnat oss. Vi tveka ej att skjuta skulden härför på öfveransträngning vid studierna, och i de allra flesta fall torde den dagliga erfarenheten bekräfta ett dylikt påstående.

Men oaktadt dessa varningar för faran af öfveransträngning vill ni ändå gifva barnet ännu ett läroämne? torde någon fråga. Det är sannt, men det är här ej fråga om ett studium, som skall möda barnet, utan om ett, som riktigt ledt skall hjälpa det att bära bördan af andra studier, som skall uppfriska och lifva detsamma. Dessutom är det ej till den första lärdomsperioden vi förlagt detta läroämne, utan till den senare. Vi lemnade flickan vid 12 års ålder i besittning af de nödvändiga förberedande studierna härtill, hvilka hon således fått tillräcklig tid att inhemta. Vi stå vid ett nytt skede i hennes lif och utveckling. Den första barndomen med dess lek och joller är förbi, och mången torde redan vid den tiden smakat något af lifvets allvar. Huru annorlunda gestaltar sig ej lifvet för den tänkande flickan än för det ystra, lekande barnet! Det är under den period af lifvet, hvilken infaller mellan 12—17 år, som de studier skola inhemtas, hvilka böra hafva till mål att bereda henne för lifvets pligter och omvexlingar. Ehuru vi för vår del afstyrka från många läroämnen på en gång, äfven under denna tid, anse vi dock, att man omkring ett eller flera hufvudämnen kan gruppera en mängd andra, så vida tillbörlig försigtighet iakttages. Sådana ämnen få göra samma tjänst vid studierna, som granskogens barr för flygsanden: bindande, förenande och sammanhållande de lösa jordlagren. Ett sådant ämne är *mathematik*, ehuru visst icke *det enda*. Men huru skall man kunna kontrollera undervisningen i ett läroämne, hvarom man förut ej har något begrepp? höra vi en omtänksam moder fråga. Detta är dock med ma-

themathik vida lättare än man i allmänhet föreställer sig. Vi antaga att vi här tala till en moder, som, sjelf i besittning af bildning och kunskaper, önskar öfvervaka sina döttrars studier. Eftersom det ifrågavarande läroämnet jemförelsevis är nytt, beror dess allmänna antagande troligen hufvudsakligast på den nytta, som deraf kan härledas. Visa oss *resultaten* och vi skola bestämma vårt omdöme, säger man. Men resultaten bero till stor del af undervisningssättet, och ehuru det kunde tyckas som om detta uteslutande berodde af läraren, hvilket det äfven gör i de offentliga skolorna, är detta ej alltid händelsen vid hemundervisning. Lärarne ombytas, men modren stannar alltid qvar — på henne faller derföre det största ansvaret. Vi vilja ej begära, att hon *ständigt* skall vara närvarande vid barnens undervisning — men vi uppmana henne att framför allt öfvervaka hvarje, för henne sjelf nytt, läroämne, som är afsedt att bidra till hennes barns utveckling och förädling. Det är således till *mödrarna* vi anförtro det nya läroämne vi här förorda, bedjande dem att taga det i sitt beskydd, till att börja med på en förhoppning.

Efter en kort förberedelse i åskådnings-geometri med tillhjälp af träklotsar*), kan man direkte börja med Euklides**). Såsom en oafvislig grundsats, bör man fasthålla, att lärrome-

*) Träklotsar för detta ändamål finnas hos *Levertin & Sjöstedt*, Fredsgatan N:o 24, och hos *Westerdahl*, Sv. *Leksaksmagasinet*, Storkyrkobrinken N:o 7, a, och kosta, väl arbetade, blott 7 rdr rmt.

**) Vid undervisning i Geometrien, liksom i hvarje annat läroämne, är det nödvändigt att utgå från den ståndpunkt, hvarpå barnet befinner sig, *den omedelbara åskådningens*. Med tillhjälp af 14 enkla figurer, som man framställer till lärjungens betraktande, låter man honom uppsöka dess utmärkande kännetecken, liniernas och ytor- nas lutning och form, samt de vanligaste geometriska grundbegreppen. På detta sätt får lärjungen ett klart och lefvande begrepp om betydelsen af orden: vinkel, linea, solid figur m. m. hvilket är så nödvändigt, innan man börjar med Euklides. Med tillhjälp af *Bergii* lärobok i *Geometri och Linearteckning*, kan hvarje bildad moder uppfatta dessa första begrepp tillräckligt, för att deri sjelf kunna undervisa sina barn — något hvartill vi på det varmaste uppmana henne. Det skulle troligen ej behövas mera än detta sjelfupptagna studium å hennes sida för att öfvertyga henne sjelf om den nytta, barnet kan draga deraf, och sålunda bereda det en plats ibland de vanliga undervisningsämnen.

thoden bör vara *föredragande* d. v. s. läraren föredrager satsen, förklarar hvad som är antaget och hvad som skall bevisas, samt låter barnet, ledd af föregående begrepp, sjelf utfinna beviset. Barnet bör *aldrig på förhand öfverläsa något*, och det är ej heller nödigt, att det sedan lär något annat *än öfverskriften till hvarje sats utantill*, emedan hvarje annan utanläsning under detta första stadium af undervisningen är rent af förderflig*). Framställningen bör i sig sjelf vara så klar, bevisen så bindande, att de, en gång förstådda, för alltid införlifva sig med lärjungens begrepp, att de framställda bevisens sanning, klarhet och konsekvens göra ett outplånligt intryck, — att lusten att lära ökas i samma mån, som man blir medveten om den säkra grund, från hvilken man utgått. Då torde man måhända önska att se, om ej den eller den satsen kan uttagas på ett annat sätt: man försöker, misslyckas kanhända, men lärande äfven derutaf, stannar man ej förrän vid målet: upptäckandet af sanningen.

På samma sätt med Algebra eller Bokstafsräkning. Inga på förhand inlärdade regler — inga utantill inpluggade teorier; läraren bör ej en gång gifva uppställningen af den fordrade uppgiften till skänks, utan lärjungen bör, ledd af honom, utfinna densamma. Må barnet ständigt få pröfva den *egna* eftertanken; lärarens högsta uppgift vare att lära barnet leda sig sjelft! Denna undervisningsmethod fordrar större kunskap hos läraren eller lärarinnan; den är mödosammare, mera ansträngande för den undervisande, men läraren är till för barnet, ej tvärtom. Den uppgifna methoden ger dessutom det bästa tillfälle åt en omsorgsfull moder att öfvervaka undervisningen, ty hon kan antaga såsom en regel (vi föreställa oss henne alltid närvarande vid de matematiska lektionerna), att om hon ej förstår hvad läraren säger, kunna hennes barn långt mindre göra det.

En vigtig sporre för undervisningen är uttagandet af problem — såväl geometriska som algebraiska. Dermed kan början göras redan under första året t. ex. då hälften af

*) En enda blick uti Euklides är tillräcklig för att förstå hvad vi mena. Öfverskriften till hvarje *Proposition* (framställd sats) framställer det, hvarom satsen handlar, hvad som skall göras (Problem), bekräftas eller nekas (Theorem) och det är endast denna *öfverskrift*, som bör läras utantill.

Euklides' första bok är genomgången. Inseglet på kunskapen är dess användande på praktiska exempel och man har långt större säkerhet för sin kunskap, då man pröfvat den sålunda. Läraren ger ut en enkel sats och låter barnet fundera derpå t. ex. till nästa lektion. Dermed bör han dock gå försigtigt till väga och begynna med lätta uppgifter, samt blott steg för steg öfvergå till svårare. Till att börja med böra problemerna lösas *mundtligen* af lärjungen, men efter ett eller par års studium *skriftligen*. Vanan att uttrycka sig väl skriftligen kan ej öfverskattas, och som det matematiska språket är kort, klart och på sak gående d. v. s. uttryckande just hvad det bör, belysande, ej döljande tankarne, så är öfningen deri af stor nytta, äfven i stilistiskt hänseende.

Med afseende på den tid, som erfordras, och det pensum, som derunder bör kunna medhinnas, vilja vi nu gifva några anvisningar. Tre timmar i hvarje vecka hade vi anslagit åt räkneundervisningen. Lägga vi nu härtill ännu en, så att Geometri och Algebra få tvenne timmar särskildt i veckan, anse vi att på 4 till 5 år, 6 böcker i Euklides och tvenne grader Algebra, Serier och Logarithmer, samt Trigonometri, utan ansträngning böra medhinnas *). Den vanliga räkneundervisningen, har, såsom nämndes i förra uppsatsen, redan blifvit afslutad. För de allra flesta flickor torde det positiva framåtgåendet i denna vetenskap sluta här **). Det genomgångna är tillräckligt för att gifva karakteren de egenskaper vi förnämligast velat åstadkomma med detta studium: allvar, bestämdhet, klarhet, följdriktighet. I andra rummet kommer den *praktiska* nyttan. Med denna förstå vi matematikens tillämpning inom naturvetenskaperna, konsten och industrien och är det

*) Hvad den noggrannare indelningen beträffar, torde Euklides första bok tagas ett helt år, 2:dra och 3:dje boken ett år, samt de 3 sista böckerna 2 år. Hvad Algebran angår, torde de fyra räknesätten och eqvationer af första graden taga 2 år, andra gradens eqvationer, serier och logarithmer 2 år, trigonometri, ett år. Särskild vigt bör läraren fästa vid noggranna repetitioner af ett pensum, innan han öfvergår till ett annat.

***) De, som skulle hafva fallenhet, lust och tillfälle att vidare fullfölja sina studier häri för ett eller annat högre ändamåls skull, såsom t. ex. för att studera *astronomi* vetenskapligt, böra taga enskilda lektioner i ämnet.

genomgångna kunskapsmättet i allmänhet fullt tillräckligt för alla dessa olika ändamål.

Vi hafva förut utfäst oss att tala om bästa sättet för den *mathematiska kunskapens bibehållande* äfven sedan *undervisningen upphört*. Bästa sättet och måhända äfven det för alla mest tillgängliga, är *meddelandet* af undervisning i det ämne, hvari man önskar underhålla sina kunskaper. Tillfällen dertill kunna lätt nog erbjuda sig. I Stockholm har sedan flera år tillbaka, skolor bildat sig, der, under ledning af frivilliga och för saken nitälskande lärarinnor, fri undervisning meddelas åt de fattiga klasserna. Sannolikt kommer under nästa och följande år nya skolor att bildas, äfven omfattande den fattigare medelklassens döttrar, och det är i sådana skolor goda lärarekrafter äro af nöden. Mången torde invända, att matematik ej der bör ingå såsom läroämne, men hvarför icke, då folkskolan redan länge meddelar sina lärjungar dylik undervisning? Geijer säger ju, "att endast *det bästa är godt nog*" åt folkskolan, och detta tillämpa vi äfven här med afseende på matematiken.

Önskligt vore om innevånarne på landsbygden följde hufvudstadens exempel och inrättade Söndags- eller hvardagsskolor till befrämjande af upplysning och förädling hos de fattigare klasserna. På landet isynnerhet, der tiden är mindre upptagen af förströelser än i städerna, kunde den unga qvinnan med allvar och kraft, till sina medmänniskors gagn använda både denna och andra kunskaper, som hon förvärfvat sig, och vi äro öfvertygade om, att hon sjelf ej vore den minst vinnande parten. Vi tro också, att, för att göra detta bruk af sina kunskaper och sin förmåga, ofta blott felas henne bestämd anvisning, ej god vilja.

Den frågan torde kunna göras om *meddelandet af undervisning*, är bästa sättet att *bibehålla* och *föröka* den inhemtade kunskapen? Så är verkligen förhållandet med matematiken i synnerhet, och beror detta hufvudsakligen af ämnets natur. Vid studiet på egen hand, kan man aldrig utfinna mer än hvad som är åtkomligt för hvar och ens personliga uppfattning af saken, men i kretsen af ifriga och intresserade lärjungar, hvilka alla täfla om "att göra upptäckter", riktas erfarenheten otroligt genom de vinkar och förslag, som uppkastas än af den ena än af den andra. I en geografisk lek-

tion t. ex. kunna aldrig elever, huru lifvade som helst, utfinna läget af en stad eller produkterna af en ort, hvarom de aldrig hört talas, men så fort en matematisk sats är utgifven och barnen veta hvarom fråga är, kunna de, riktigt ledda, lösa uppgifter, hvilka förut varit dem fullkomligt fremmande. Meddelandet af undervisning ökar sålunda måhända ej lärarens *positiva* vetande, men det gör den rymd, inom hvilken han rör sig allt vidsträcktare, och mången gång torde följderna af ett sådant meddelande hos honom uppväcka lust och föresats att intränga djupare i sitt ämne.

Vi ha nu efter bästa förmåga sökt att göra klart för våra läsare nyttan af de matematiska studierna för kvinnan, och det inflytande de kunna utöfva på henne i moraliskt och intellektuellt hänseende: vi ha uppkastat en plan för studierna samt genom en eller annan vink till lärarinnan påpekat det undervisningssätt vi anse lämpligt. Den noggrannare fördelningen af tiden beror ofta af särskilda orsaker; föräldrarnes önskningsar, barnets egen större eller mindre fallenhet, med flere omständigheter, hvilka man ej kan förut bestämma. För framgången af vårt syfte vända vi oss med den fullaste tillit till hvarje bildad *moder*; af henne beror i de allra flesta fall öfvervakandet och bestämmandet af hennes döttrars undervisning. Mätte hon noga öfverväga hvad vi anfört, lånande oss ett villigt öra, och om möjligt leda och uppmuntra till det nya studiet. Vi äro öfvertygade, att det ej skall dröja länge, innan den påtagliga nyttan deraf visar sig, men dessförinnan är just den största uppmärksamhet af nöden. Har studiet fortgått ett eller annat år under en god och upplyst moders öfverinseende — är hon nöjd med de erhållna resultaten eller litar hon på att sådana skola uppstå, kan hon sedan lemna mera frihet åt sin dotter och draga sig tillbaka med förhoppning att hafva bidragit till läggande af en god grund.

Vi afsluta nu dessa uppsatser med en innerlig önskan, att vår enkla framställning vunnit någon läsares uppmärksamhet och med det hopp, att en bättre och skickligare hand måtte vidtaga der vi slutat.

— en — ny.

LIV. — NÅGOT FRÅN VÅRA GRANNAR*).

II.

Då vi i våras gåfvo form åt en tanke, som länge föresväfvat oss, den, att låta Tidskrift för Hemmet bilda ett, om än så svagt samband mellan hemmen och kvinnorna i de nordiska grannländerna, voro vi långt ifrån att hoppas, att denna tanke, vid första anslag, skulle vinna det gensvar, så väl i "Suomis land", som hos bröderna på andra sidan fjellen, hvilket dock, till vår stora glädje, visat sig vara fallet.

Svaret från Finland, och vi ha löfte om att detta första icke blir det sista, ha vi redan framlagt för våra läsare i den vackra legenden om den ömsesidiga brödrakärlekens offer (se "Jerusalems tempel" af *W. N.*, 5:te häftet af denna årgång).

Genom en skildring af en bland Danmarks ädlaste och älskligaste kvinnor ha vi hoppats att kunna gifva uppslaget till en närmare bekantskap med familjelifvet och uppfostringsarbetet i detta land, hvilken plan dock blifvit fördröjd genom uteblifvandet af begärda upplysningar.

Till hemmen i det kära broderlandet på andra sidan fjellen åter, stodo vi just i begrepp att genombryta dörren och öfverstiga tröskeln genom försöket till en karakteristik af "den norske Kvinde og hendes Hjemlif", då vi möttes på halfva vägen — en af de lättbefarna hjertats och andens vägar, som blifvit öppnade mellan syskonfolken — af en den norska kvinnans upplyste och kraftigt verksamme vän: "*Foreningen till Fremme af kvindelig Haandværksdrift*", hvilken räckte oss handen med en vänlig önskan att genom vår förmedling blifva bekant bland de svenska själsfränderna. Vi behöfva ej säga, att vi med glädje emottagit den erbjudna handen och äro så villiga som skyldiga att för ögonblicket afstå från vår egen plan för att omfatta deras, hvilka sålunda gått oss till mötes, helst då vi båda syfta till samma mål: en närmare bekantskap mellan folken och särskildt mellan dess kvinnor. Att det första steget mot detta mål kommer att gå *utåt*, i rent praktisk riktning, i stället för *inåt* på andens osynliga vägar såsom vi ärnat, är måhända ett tidens tecken, värdt att akta

*) Se 7:de årg. 2:dra häftet, sid. 101.

på. Det händer ju — för att taga våra exempel från ett för alla välkändt område — att hushållsbestyren lätt nog bringa grannfruar i beröring med hvarandra, hvilka, om de afbidat ett mera poetiskt tillfälle till bekantskap kanske för alltid blifvit hvarandra fremmande. Vi begagna oss således tack-samt af det tillfälle, som erbjudits oss att för första gången utbyta tankar med våra norske naboer och jmföra förhållan-dena hos dem och oss, öfvertygade att vi sedan lätt nog skola kunna smyga oss från det yttre in i det inre lifvet, för att göra oss hemmastadda med dess egendomliga art och rikt-ning — kanske äfven för att meddela något från dessa om-råden hos oss och sålunda, såsom Geijer säger, "lärande lära."

Såsom vi redan antydtt vände sig den sedan några år i Christiania bildade "*Forening till Fremme af Kvindelig Haandverksdrift*" genom sin sekreterare för någon tid sedan till oss, med en vänlig skrifvelse, åtföljd af årsberättelserna om dess verksamhet, m. m. Utom redogörelsen för upphovet till Föreningen, grunderna för dess verksamhet och målet till hvilket den syftar, hvilket vi sammanfattat med resultatet af årsberättelserna uti den följande skildringen af Föreningens ar-bete, innehåller sekreterarens skrifvelse åtskilligt annat, hvilket vi tro oss ha rättighet att meddela såsom glädjande bevis på ömsesidigheten af den längtan efter en närmare förtrolig berö-ring mellan grannfolken, för hvilken vi, i dessa uppsatser, ville göra oss till målsman, så vidt som vår ringa förmåga tillåter.

Efter att hafva uttalat "ett levande interesse" för det mål Tidskrift för Hemmet uppgifvit såsom sitt, samt för dess sträfvanden i denna riktning, på samma gång han beklagar att, i följd af "den ringe litterere Forbindelse mellem Landene", denna, såsom andra den svenska litteraturens alster blott är känd af ett fåtal norske läsare, och räknar på att detta för-hållande "snart vil ændres til det Bedre", fortfar brefskrifvaren:

"Hertil kommer, at vi altmere have lært at paaskjønne og nyt-tiggjøre som Ansporelsesmiddel for vor sociale Udvikling de mere uhildede og praktisk udveklede sociale Forholde i Broderlandene, og fortrinsvis i Sverige. Specielt gjælder dette Kvindens Stilling og mere og mere naturlig frigjorte Virksomhed, hvorfor der i de sidste Aar har været arbeidet langt mere planmæssigt, kraftigt og heldigt end hos os eller i Danmark. Herpaa afgiver saavel den ærede Redaktions Tidsskrift som andre lignende, og de mange praktiske, kvindelige Sløjd-skoler, Lærerindeseminarier, Trädgårdsskoler, Svømmeskoler, Bureauet

for kvindelige Arbeider i Stockholm og Lignende — talende Beviser. Sverige maa derfor nu være vor Lærer og Hjælper i dette af Tidens vigtigere Spørgsmaal, saameget heller som det er knyttet til os ved saamange dyrebare Baand som Unionsfælle. Baand, der knytte saameget fastere til stærk Samvirken, alt eftersom vi lære at kjende og skatte vor nærbeslægtede Grande og Fælleskabets store Betydning.

Det er denne Tillid till et bedre Udbytte ved enig Samvirken i Bestræbelserne inden begge Lande for Kvindens Tarv, som for saa meget Andet, der bringer mig til at vove denne Henvendelse til den ærede Redaktion. En Udvexling af Erfaringer fra Forsøgene under de i flere Dele beslægtede Forholde inden begge Lande tør forhaabentlig nok tjene Sagen“, n. m.

Af hjertat dela vi dessa förhoppningar och känna oss glada öfver det förtroende Föreningen visat oss genom den i slutet af brevet uttalade önskan, att vi må föra dess talan inom den svenska pressen, “hvis Udtalelser“, fortfar brefskrifvaren, “ville være af megen Vegt hos os, saavel fordi vi selv ei have noget Tidsskrift med det specielle Formaal at belyse Kvindens Stilling, hendes Uddannelses og Forædlings Medler samt Verksomhedsfelt, som og fordi man nu Hertillands med megen Respekt og Tillid ser hen til Alt, hvad der siges, tilraades og gjøres i Sverige i dette som i meget Andet — som værd Efterfølgelse.“

År 1861 stiftades i Christiania *Foreningen till Fremme af kvindelig Haandverksdrift*.

Denna förening bestod till en början af blott några få medlemmar — fruntimmer och herrar — hvilkas uppmärksamhet blifvit riktad på den rikedom af anlag och förmåga, qvinnan af naturen eger, äfven till andra arbeten än de, som hittills vanligen legat inom gränsen för hennes verksamhet. Dessa män och qvinnor hade börjat att öfverväga möjligheten af att småningom frigöra qvinnan ur hvarje för hennes anlag förlandande samfundsförhållande; samt att derigenom kunna bereda landets industri en ny tillgång på goda arbetskrafter på samma gång som en stor del qvinnor, hvilka eljest framlefva sina dagar i beroende, näringsbekymmer och missmod, tillförsäkrades en verksammare och sorgfriare tillvaro. Exempel från andra länder uppmuntrade och stärkte dessa människovänners ifver, och efter flera enskilda öfverläggningar om saken, vågade de slutligen för allmänheten framlägga sin idé, i det de inbjödo till deltagande i en Forening till Fremme af Kvindelig Haandverksdrift och äfven gåfvo förslag till stadgar för densamma.

Den människovänliga tanken tillvann sig deltagande och uppmuntran öfver all förväntan. H. M. Enkedrottningen tillät

föreningen att utvälja henne till sin beskyddarinna och understöder densamma med ett årligt bidrag. Öfver hela landet krigsändes inbjudningar, förordade af inflytelserika personer; och glädjande underrättelser ingingo om det intresse, hvarmed föreningens idé omfattades. Redan den 30 Dec. 1861 höllo föreningens medlemmar den första allmänna sammankomsten, der de föreslagna stadgarna nästan oförändrade antogos, och föreningens styrelse utvaldes. Från denna dag är det således, föreningen egentligen kan räkna begynnelsen af sin gagnande och välsignelserika verksamhet, för hvilken vi vilja söka att något närmare redogöra, genom en framställning af ändamålet med föreningen samt en öfversigt af dess årsberättelse.

Föreningens ändamål är (enligt den 1 § i dess stadgar) att befrämja utvecklingen af qvinlig handaslöjd.

Detta ändamål söker den till en början att uppnå genom:

a) Anställande af qvinliga lärlingar och medhjelpare i passande handverk.

b) Bidrag till upprättande af förberedande handtverkskolor för fruntimmer, hvarest undervisas, förutom i handaslöjder, äfven i teckning, constructionsritning och räkenskapsföring.

c) Utdelande af understöd till begåfvade qvinliga lärjungars vidare utbildande i handverk eller andra industriella yrken, isynnerhet sådana, hvori det är brist på dugliga lärare och lärarinnor.

d) Utställningar af qvinliga yrkesalster eller andra industriella tillverkningar.

Derjemte vill föreningen rikta sin uppmärksamhet på andra lämpliga åtgärder till att för qvinnan underlätta förvärfvandet af lönande färdigheter såväl som af sådana kunskaper, som erfordras för att utveckla en sjelfständig industriel verksamhet.

Föreningens styrelse utgöres af 8 fruntimmer, af hvilka tvenne turvis öfvervaka vissa grenar af Föreningens praktiska verksamhet, samt af fyra herrar, af hvilka en, enligt öfverenskommelse, leder de löpande bestyren.

Sammanträden ega vanligen rum en gång i hvarje månad, och räkenskaperna förvaltas af en kassör, som tillika fungerar såsom sekreterare.

Bland de åtgärder, med hvilka föreningen började sin verksamhet, nämnes i årsberättelsen af år 1863 i främsta

rummet inrättandet af en friskola för qvinliga lärjungar. Genom denna skola önskade man kunna bereda ett hittills saknad tillfälle för qvinnor att erhålla en förberedande praktisk undervisning i handslöjd, samt att äfven kunna förbereda enskilda lärjungar till en framtida anställning i något praktiskt yrke på styrelsens förord. En passande skollokal uppläts kostnadsfritt. Några för saken intresserade lärare erbjödo sig äfven att utan arvode undervisa i friskolan, och den 30 Maj 1862 öppnades läroanstalten med 40 lärjungar, hvilket antal småningom tillväxte, så att det vid 1863 års slut utgjorde omkring 60. Till de ursprungliga undervisningsämnena: teckning, skrifning, räkning, handels- och handverksbokhålleri samt rättstafning och skrifning af uppsatser, lades snart äfven engelska språket för större delen af lärjungarne. Man har sedermera på försök börjat att i friskolan en gång i veckan hålla populära föredrag öfver naturhistoriska ämnen. Undervisningen synes i allmänhet hafva fallit i god jordmän och burit rika frukter.

Sedan erfarenheten sålunda bekräftat gagneligheten af friskolan och visat den vara det rätta medlet till uppnående af föreningens ändamål, har styrelsen sökt att småningom gifva densamma mera ordning och fasthet, genom att förmå en af dess mest nitiske befordrare att mot en månadtlig aflöning såsom inspektor åtaga sig styrelsen öfver skolan. Derjemte har man äfven antagit lönade biträdande lärare, allt efter som det förökade antalet af lärjungar på olika ståndpunkter nödvändiggjort en förstärkning af de hittills varande lärarekrafterna. Styrelsen har funnit sig föranlåten att uppoffra mycket på denna skola, ej allenast till följd af det gagn den för närvarande gör, utan äfven derföre, att man hoppas den skulle underlätta öfvergången till en sådan läroanstalt som Slöjdföreningens skola i Stockholm, der manliga och qvinliga lärjungar undervisas i gemensam skola, men i skiljda lärosalar. Styrelsen afslutar sin första årsberättelse med en uppmaning till arbetsgifvare, att använda skolans lärjungar i sådana yrken, för hvilka de i skolan fått nödig förberedelse. "Ville blott", säger den, "enskilde köpmän och handverkare efterfölja de beklagligtvis ännu ytterst sällsynta exemplen, bryta alla fördomsfulla och småaktiga hinder af sedvanor och lokalförhållanden och till biträden antaga ordentliga, sparsamma, fortfärdiga och i sina löneanspråk billiga

fruntimmer, så skulle de göra en lika förnuftig som god handling, och efter hand skulle säkert många följa deras exempel.“ — Till befrämjande af qvinliga lärlingars antagande och utbildande hos handverkare, har styrelsen ungefär samtidigt med friskolans inrättande, utfärdat en skrifvelse till handverksföreningen i Christiania, hvori den redogör för föreningens ändamål och inbjuder såväl handverksföreningen såsom corporation, som enskilde handverkare att understödja densamma. Af en senare berättelse från styrelsen finner man, att flera unga fruntimmer, sedan de genomgått friskolan, erhållit platser i handel och handverkerier eller blifvit anställda såsom lärarinnor. Derjemte har äfven skolans inspektor varit betänkt på att bereda dertill skickliga elever en ny utväg till arbete och förvärf, genom att för dem mottaga renskrifning och annat kopieringsarbete.

Friskolan blef ej den enda frukten af föreningens verksamhet. Redan i den första årsberättelsen omnämnes ett förslag att hufvudsakligen på föreningens bekostnad i Christiania anlägga en handskefabrik, vid hvilken större delen af arbetet skulle utföras af fruntimmer. År 1863 sattes detta förslag i verket. Fabriken började då arbeta med 10 sömmerskor, men måste snart stegra deras antal till 25. Efter någon öfning kunna alla dessa fruntimmer förtjena en för sömmerskor ganska anseelig dagspenning och detta genom ett nätt hemarbete. Den starka efterfrågan på fabriken tillverkningar ger hopp om, att den skall kunna ytterligare utvidgas. Möjligen skall det äfven låta sig göra, att fruntimmer vinna den färdighet i yrket, att de med tillhjälp af tillskärare sjelfva skola kunna upprätta och förestå hela dylika fabriker.

För öfrigt har föreningen under de första åren af sin tillvaro deltagit i kostnaden för anläggandet af en tvättinrättning, beredt tillfälle för flera lärjungar att inhemta kunskap i skottillverkning, fintvätt, fotografi, bokbinderi, decalcomani, paraplymakeri m. m. samt bidragit till anskaffandet af en symaskin åt en sömmerska, emot skyldighet för henne att undervisa några elever i maskinsömnad.

Föreningen har under denna tid fortfarande blifvit omfattad med lifliga sympathier af de bildade klasserna inom alla delar af landet. Dock har den äfven funnit motstånd under sin verksamhet. I sin första årsberättelse klagar styrelsen öfver

den myckna oklarhet i uppfattningen af ändamålet med föreningen, som den funnit rådande, kanske ännu mer hos qvinnorna än hos männen. Äfven af nästa årsberättelse framgår, att föreningen ofta funnit sega och nästan öofvinnerliga fördomar och sedvanor att strida emot. Men derjemte hade den äfven å andra sidan gjort så många goda erfarenheter, att den deraf vågade sluta, det den icke utan framgång arbetat för sitt väsendtligaste mål — det nemligen att genom gemensamma bemödanden sätta utvidgandet af det qvinliga arbetsfältet så mycket som möjligt i förbindelse med uppfostran i eller för *hemmet*.

Att föreningen fortfarande alltmera närmat sig sitt mål visar sig äfven af dess 3:dje årsberättelse (för 1864), den sista af dem, som kommit oss tillhanda, och ur hvilken vi meddela följande:

“Det gläder styrelsen att kunna börja med erkännande af, att det senaste året varit ett godt år för föreningens sak. Opinionen för densamma har ögonskenligen vunnit fast fot, isynnerhet så tillvida, att man numera allmänare erkänner önskvärdheten af att föröka de praktiska bildnings- och förvärf-medlen för qvinnan — så vidt hennes natur och skaplygne det medgifva. Ännu råder visserligen inom medelklasserna, der föreningen framdeles har sitt stora arbetsfält, mycken villfarelse och mycken ensidighet i åsigterna, hvilket tillbakahåller mången äldre från att gifva och mången yngre från att begagna den hjälp, som det är föreningens ändamål att söka tillvägabrinda. Det skulle i detta hänseende vara lyckligt, om föräldrar ur de bättre lottade och mera bildade klasserna fördomsfritt ville föregå med exempel, genom att uppfostra sina döttrar såväl som sina söner för något praktiskt syftsmål. De förra skulle då äfven, i den händelse omständigheterna tvingade dem att söka en sjelfständig utkomst, efter kortare förberedelse kunna finna lönande anställning, antingen vid sådan handel eller handverk, som lämpligt kan skötas af qvinnor, eller ock i andra, hittills blott undantagsvis sökta befattningar, t. ex. såsom folkskolelärarinnor, orgelnister o. s. v. Då skulle man också lättare öfvervinna den motgående underströmmen af fördom, tröghet och motvilja, som ännu rycker mången med sig och alltid verkar hämmande, och som först skall rätt betvingas, när vår lagstiftning har medgifvit näringsfrihet

vid handtverk såväl som vid handel, och när den andens frihet, som derigenom bör väckas, någon tid har verkat.“

På grund af dessa åsikter hade föreningens styrelse till Inrikes-departementet ingifvit en framställning, angående nödvändigheten af *en revision af den dåvarande handtverks- och närings-lagstiftningen*, i hvilken framställning särskildt betonades vigten deraf, att *samma tillträde till handtverks-näringar måtte beredas för kvinnan som för mannen*. Vid samma tid hade i Sverige utkommit en kongl. förordning, genom hvilken alla i något afseende hämmande band på näringsfriheten i detta land löstes. Kunskapen härom blef ett kraftigt stöd för styrelsens andragande, och den hoppades att vid nästa storthing erhålla ett gynnande på svar detsamma.

Den qvinliga friskolan hade under årets lopp så tillväxt (lärjungarnes antal utgjorde vid slutet af året 145) och visat sig vara så fruktbarande, att den ifrån början närda tanken — att, gifva skolan en för framtiden bestående fast grund — kom till full verkställighet, hvarvid exemplet af Slöjdskolan i Stockholm tjenade till godt föredöme.

Sedan flera af de i handtverk anställda qvinliga lärningarna uppnått en ganska betydande skicklighet i sina olika yrken, beslöt styrelsen att anordna en liten utställning af arbeten, hufvudsakligen sådana som voro förfärdigade af kvinnor, såsom skodon, silverfiligrans-arbeten, handskar, paraplyer, decalcomaniarbeten m. m. — allt öfver hufvud ganska väl utfördt. Flera nya undervisningsgrenar, såsom papparbete, maskinsömuad, korg- och halmflätning, polering och fernissning af möbler m. m. hafva enligt en artikel i Aftenbladet för den 21 Nov. 1865 under det nyss förflutna året blifvit införda i skolan.

Under loppet af år 1864 bildades vid friskolan ett litet bibliothek, hvarifrån böcker utlemnas till lån 2 gånger i veckan.

Intresset för föreningens verksamhet synes fortfarande hos Christianias innevånare vara varmt och lifligt, och styrelsen meddelar den glädjande underrättelsen, att äfven H. M. Konungen vid ett besök i Christiania lofvat föreningen sitt nådiga bistånd genom ett årligt bidrag.

Under iakttagande af friskolans verksamhet hade flera för- enade omständigheter riktat styrelsens uppmärksamhet på den, säkert äfven af många andra kända, bristen på en offentlig

skola eller ett seminarium för bildande af folkskolelärarinnor. Den hade derföre vågat att till ecclesiastik-departementet ingå med en anhållan, att till nästa storthing måtte inlemnas förslag till upprättande af ett lärarinne-seminarium i Christiania. Styrelsen hade trots sig härigenom endast uttala det allmänna erkännandet af det lämpliga och ändamålsenliga i att använda qvinnor såsom folkskolelärarinnor, och den hade ansett sig kunna med trygghet hänvisa till en tilltagande lust och kallelse hos fruntimmer, äfven af de bildade klasserna, för en sådan verksamhet. "Derigenom att qvinnor med lust för lärarekallet, med grundliga praktiska kunskaper, med kännedom om vilkoren för en ordnad hushållning, samt, hvarför ej äfven nämna detta — med ett öppet sinne för vår naturs egendomliga karakter — öfvertoge undervisningen och ledningen af vår allmoges döttrar, i stället för de nuvarande folkskolelärarne, skulle", säger styrelsen, "mycket kunna uträttas till framkallande af större ordning, idoghet och förnuftigare hushållning i bondens hem, i mån som dessa lärjungar uppväxte till hustrur, husmödrar och mödrar."

Detta är det sista betydelsfulla drag vi hafva att an-teckna om denna förenings i sanning vidt omfattande och redan i flera riktningar fruktbärande verksamhet. Man ser häraf att den redan utsträckt sig vidt utöfver gränserna för det anspråkslösa program, som innebäres i dess benämning. — För oss synes förenings allmänt meniskliga betydelse koncentrerad på trenne punkter:

1:o. I dess egenskap af en redan inflytelserik, moralisk makt i samhället.

2:o. Såsom bildande en medelpunkt för eljest ofta splitt-rade bemödanden till förmån för qvinnans rätt till det materiella arbetet och dess välsignelse.

3:o. Såsom utvecklande sig i dessa båda riktningar under *en gemensam* manlig och qvinlig ledning, betingande den samverkan af *makten i stort* och *troheten i smått*, som allena kan tillförsäkra full framgång.

För oss svenskar med läroanstalter och arbetsinrättningar i mängd, der hundratals unga qvinnor erhålla undervisning och sysselsättning, men oftast sakna den bildade qvinnans ledande

hand och sedligt öfvervakande blick *) — för oss innebär den norska föreningen i detta afseende en god lärdom.

Kan Sverige i vissa af "Tidens viktigere Spøragsmaal være Broderlandet en Lærer og Hjælper", såsom Föreningens Sekreterare med vänlig tillit hoppas, så må vi å vår sida erkänna huru mycket godt vi hafva att lära af våra vestanfjells bröder och systrar, och särskildt, i ofvan antydda riktning, af "*Föreningen till Fremme af kvindelig Haandverksdrift.*" Må vi således fortfara att under vänligt och förtroligt utbyte af tankar och erfarenheter lära af hvarandra.

Esselde.

LV. — JULOTTAN **).

I.

Se ljusen lysa i mörkret klart,
 Se kyrkan glimmar så underbart,
 Hör klockorna klinga: kom!
 Till ottan, till ottan, kom!
 I rimfrost klädda stå björk och lind
 Och nicka i morgonvind.

Nu slädan redan för dörren står
 Den muntra trafvarn med hofven slår,
 Hör klockorna klinga: kom!
 Till ottan, till ottan, kom!
 Och insvept väl, som en julklapp, du
 Tyst sitter bredvid mig nu.

Vi tiga båda af glädje stor
 Men glädtigt pratar din lille bror,

*) Så är händelsen med musikaliska akademien, med läroanstalten för elever i den qvinliga grenen af läkare-kallet, med våra stora sjukhus, med Slöjdskolans 400 qvinliga lärjungar, med de 100 folkskolelärarinnorna i Stockholm, hvilka väl hafva manliga, men icke någon qvinlig öfvervakare, och slutligen med tusentals unga fabriksarbeterskor.

***) Insändt.

Hör klockorna klinga: kom!
 Till ottan, till ottan, kom!
 Re'n psalmen ljuder från folkets mund:
 "Var helsad heliga morgonstund."

I templet.

II.

Klart derinne brinna tusen lågor,
 Klart besvaras hjertats tysta frågor,
 Orgeln brusar, sången klingar skön.
 Här den svaga tron kan styrka hemta,
 Och den andakt, som du matt känt flämta,
 Flamma upp i sann och trogen bön.

Se de unga der, som liljor böjda
 Af en vind, med ögon stilla höjda
 Emot ljuset. Fader, var dem blid!
 Se den gamle, som med knäppta händer,
 Blicken upp mot gudabarnet sänder,
 Ber att snart få fara hän i frid!

Se på barnen, som af glädje stråla —
 Englabilder, ej jag er kan måla,
 Ana blott er rika Julefröjd —
 "Oss är födt ett barn" — vi menskor alla
 Ned för Gud i tacksam dyrkan falla —
 Stig Halleluja mot himlens höjd!

Hemfärden.

III.

Mörkret viker, solljus flammar —
 Mellan höga furustammar,
 Hemåt går vår raska färd!
 Hvita skimra fält och gården,
 Spegelblank står frusna fjärden,
 Vackra, vinterliga värld!

Ära vare Gud i höjden,
 Solen lyser frid, och fröjden,
 Himlafröjd, gör jorden skön;
 Mången god förnyad vilja
 Höjer sig, som vårens lilja,
 Och dess ljufva doft — är bön.

Helgdagsmorgon, klara, friska,
 Ett Guds frid du tyckes hviska,
 Blå och molnfri himlen är.
 Landtfolk vänligt åt oss nicka
 Och små foglar glada picka
 Gyllne korn ur kärften der.

Frosten pudrar dina lockar,
 Ger åt kinden blomsterflockar,
 Vinden leker med ditt flor;
 Nu ditt kära hem vi nalkas,
 Flickorna i dörren skalkas;
 Hopp, ur slädan sprang din bror.

Sakta — genom fönstret titta,
 Ser du far och mor der sitta,
 Se hur brasan brinner klar!
 Stora bibeln — helga ordet —
 Öppen på det prydda bordet —
 Guldgrund lilla taflan har.

Kom, med rosorna på kinden,
 Varm lik sommarn, lätt som vinden
 Till de gamle tyst dig smyg!
 Slut dem båda två i famnen,
 Nämn de kära, dyra namnen,
 Dörr'n jag öppnar — skynda, flyg!

T. K.

LVI. — DEN HVITA LILJAN.

En afton för flere år sedan var ett temligen talrikt sällskap samladt hos en familj af mina bekanta och jag var bland de öfriga. Sedan vi damer fördrifvit den första timman såsom vanligt under vexlande ömhets- och väderleksförklaringar, afbrutna blott af intagandet af några förfriskningar, märkte jag en ovanlig rörelse bland de unga damerna, hvilka enligt regeln i det svenska sällskapslifvet bildade en tät klunga, skiljd från de öfriga gästerna och ännu blott på afstånd kringfladdrad af en och annan bland de modigaste och tidigaste ungherrarne. Den lifliga gruppen var vacker och behaglig att se. Täckta hufvuden lutades tillsammans, påminnande om en flock flyttfoglar, öfverläggande under ett ögonblicks rast om en ny kosa för sin färd; ljusa och mörka lockar blandades om hvarandra likt dagrar och skuggor; kinder möttes, såsom nyutspruckna blommor mötas under vestanvindens smekande inflytande; blickar utbyttes, än skalkaktigt lockande, än nyfiket frågande, mystiskt undvikande eller trotsigt utmanande; friska läppar vexlade skämt och bannor, hot och smekord, bön och löje; unga stämmor blandades i tusen olika dämpade tonarter med då och då ett utbrott af silfverklingande skratt, friskt, oemotståndligt — femtonårigt; allt detta med ett tjusande behag i form, i färg, i ton och med en snabbhet i vexling, ofattlig för hvar och en, som glömt eller aldrig vetat hvad det vill säga att vara en ung, sorglös flicka på rätta sidan 20-talet.

Jag följde leende den vexlande leken, undrande hvad den gällde, då det slutligen blef mig klart, att en bland de äldre i gruppen utgjorde medelpunkten, kring hvilken de unga med tydligt växande nyfikenhet samlade sig, skämtande, frågande, barnsligt hotande. Slutligen tycktes det hafva lyckats dem att besegra hennes halft låtsade motsträfvighet, den lilla flocken bröt upp, och under ett hemlighetsfullt dämpadt jubel, som dock skulle varit omöjligt att qväfva, försvann hela den glada gruppen i ett inre rum, hvars stängda dörrar afundsjukt dolde den intagande synen för det öfriga sällskapets blickar. Jag såg mig om, men märkte till min förvåning, att rörelsen passerat nästan obemärkt af de öfriga gästerna, sysselsatta med hvarandra eller sig sjelfva. Först då jag lät blicken stanna

på min närmaste granne, en äldre dotter i huset, som tagit den lediga platsen bredvid mig i fönstret, mötte jag ett ögonkast, som förrådde ett intresse, liknande det jag sjelf erfarit, ehuru tydligen ej blandadt med nyfikenhet. Leende frågade jag: "Hvad betyder denna hemlighetsfulla öfverläggning? Ämnar man öfverraska oss med några tablåer, några charader, eller — — —" just som den tilltalade öppnade läpparne för att svara, kallades hon bort af några omsorger för nykomna gäster, och jag lemnades åt mina gissningar, hvilka blefvo allt mera invecklade då, efter en stund, dörrarne uppslogos och, i stället för den förmodade tablån, den glada skaran utträdde två till tre i sender, tätt slutna till hvarandra, icke gycklande, skrattande, trotsande och nyfikna såsom nyss, men hvar och en med ett eget, mildt, allvarligt uttryck i sitt unga anlete, såsom hade under den korta stunden ett högre, ädlare lif sprungit upp inom dem, som hade någon dunkel aning klarnat till visshet, en slumrande instinkt vaknat och blifvit medvetande. Uttrycket var mer och mindre utpregladt, mer och mindre läsligt; men det fanns i någon grad hos alla. Jag satt tyst undrande och tänkte för mig sjelf: det kan vara en småsak, en obetydlighet — detta okända, som under de sista ögonblicken gått igenom de ungas själar; men det är otvifvelaktigt något *godt*, något väckande, stärkande, andeligt lifvande, och det skall ej spårlöst lemna dem.

Här afbröts min tysta tankegång af en rörelse af en bland de unga flickorna, som i nästa ögonblick upprepades af hennes granne och så af en tredje — en fjerde — hela skaran igenom. Det var en rörelse, påminnande om den, hvarmed jag sett en fästmö smekande beröra sin trolofningsring, och äfven här fann jag till min förvåning, att föremålet var en ring, en enkel, mörk ring, som bars af hvar och en af de unga. Min nyfikenhet steg, och då jag kort derpå åter fann vid min sida vännen, hvars milda, talande blick redan förrådt, att hon var med om hemligheten, lemnade jag henne ingen ro förr än hon berättade mig hvad hon sjelf hört i tredje eller fjerde hand och hvad jag här, så godt jag förmår vill återgifva för läsaren.

En Julimorgon för omkring 10 år sedan hade solen uppgått klar och varm öfver en af de djupt inskärande vikar, som Östersjön bildar på Sveriges ostkust. Luften var lätt, himlen djupblå och svindlande hög. Jorden blommade i full

midsommarfägring; sjelfva vattnet "blommade", såsom skärboen säger, och mellan skumblommorna på dess strålande yta gled redan en och annan båt, förd af en sakta vind, hvars kraft då och då måste förstärkas med ett raskt årtag. Båtarna voro fyllda med högtidsklädt folk, karlar och qvinnor, bland hvilka senare här och der en ung flicka lyste i snöhvit drägt, lik en solstrimma bland skuggor. Alla farkosterna styrde kurs mot en viss osynlig punkt af stranden innanför den utskjutande klippan, som brant höjde sig just vid inloppet till viken, uppbarande på sin högsta afsats en ståtlig, hvit byggnad. I det båtarna med någon svårighet vände kring foten af klippan såg båtfolket nyfiket uppåt, helsande några personer, hvilka under den stora eken på terassen deruppe syntes intaga en tidig frukost. Då den sista båten vände af under klippan började klockorna, i fulla, kraftigt manande toner, ringa från någon osynlig kyrka inåt vikens bugtande stränder. I ett ögonblick hvilade alla åror, männen aftogo hattarna, qvinnorna sänkte sina pannor mot de i hvita handkläden inlindade psalmböckerna och mot bröstvärnet kring terassen deruppe böjde en ung flicka sitt hufvud öfver knäppta händer. Den hvita drägten och slöjan, som till hälften dolde hennes anlete antydde, att hon äfven i yttre måtto beredt sig till en högtid, och när båtfolket, återtagande sin förra ställning, sågo slöjan fladdrande kring den böjda gestalten, talade de halfhögt sins emellan, och allt som båtarna aflägsnade sig, bar vinden öfver vattnet de afbrutna, halft manande orden: "hon skall gå fram! — fram! — fram!"

Nästa ögonblick försvann den ljusa skepnaden, helsad liksom med en smekande rörelse af de hvita liljorna, som blommade omkring henne i doftande rund.

En kort stund derefter ljud sammanringningen, och från kyrkogården kring den närbelägna kyrkan inträdde folket genom de öppna tempelportarne. En vagn stannade i detsamma och den unga flickan vi sett på terassen inträdde äfven, omgifven af de sina. Kyrkan, en af de vanliga hvitmenade, var prydd till högtiden med löf och blommor; kring altaret låg en krans af liljor och utanför den smög sig, led vid led, en annan, en större, en lefvande — en krans af Guds-blomster, en krets af barnafromma själar, bland hvilka den sist komna smög sig in bredvid tvenne unga väninnor, som väntade henne der.

Den enkla gudstjensten fortgick under stilla andakt. Öm och sträng på en gång ljud kallelsen till försoningens fest, till kärlekens eviga förbund. Bäfvande af helig blyghet och brinnande längtan närmade sig de unga; gossarne gingo först, der-efter kommo flickorna med sänkta hufvuden och tårade kinder och slöto sig, länk vid länk till en trofast kedja kring altarringen, en krans af hvita liljor, rena och skuldfria vordna, såsom de, med hvilka de sjelfva prydt det heliga altaret.

De trenne unga vännerna tillbragte aftonen tillsammans på terrassen öfver vattnet, der vi sett den ena af dem om morgonen. Skimret af festens heliga och allvarliga frid låg ännu öfver deras unga anleten, känslan af dess djupa betydelse dämpade de glada rösterna och nånget ord vexlades om helgden af de gifna löftena, om glädjen i Gud, om kärleken i Christus, om de ännu blott anade fröjder och det djupa ansvar, som väntade dem i det nya lif som uppgått. Allt detta dock mera varmt känt och tänkt än klar uttaladt, såsom vanligt är bland flickor af deras ålder, hvilka ofta förstå hvarandra bättre utan ord, än man gör, några tiotal längre fram i lifvet, med de vidlyftigaste förklaringar.

Ordet *ansvar* hade blifvit nämndt. Den djupare betydelsen af ordet var dock af de unga mera anad än klart uppfattad; den sväfvade ännu för deras tårskymda blickar i obestämnda, sammanflytande konturer, skiftande i form och färg likt de lätta sommarskyar, som summo der borta i vestern, hvilande ett ögonblick på skogstopparne och speglade sin rosiga bild i vattnet, innan de försmältande upplöste sig i det himmelska ljuset.

Ansvar, ack! de kände föga mera af denna, hela den menckliga tillvaron genomlöpande kedja, än de båda ändpunkterna med sina eviga, oförsonliga motsatser: "*Kommer till mig! — Går ifrån mig!*" och mellan dessa punkter låg svalget af det okända, öfver hvilket deras svaga tankar, till ledning för känslan blott förmådde utspinna en och annan tråd, bräcklig och skör som den spindeln drager mellan trädens grenar.

Detta första "*kommer till mig, J min Faders välsignade!*" hade dock i dag ljudit till de unga med en så hänförande kraft, att de ännu trodde sig förnimma den himmelska rösten, kände sig oemotståndligt dragna till Honom, som sålunda kallade dem

och tyckte sig för ett enda saligt ögonblick ha hvilat i den eviga kärlekens famn. Men en vek stämma påminde om de följande orden: "*Hvad J hafven gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafven J gjort mig.*" Här trängde sig nu åter den obestämda känslan af det christliga ansvaret öfver dem, och den frågan uppkastades, huruvida de, sjelfva tillhörande just dessa minsta, späda, hjälplösa, dock skulle kunna göra något för "*Hans* bröder", och i så fall *hvad*? Svaret låg framför dem: "*Jag var törstig och J gäfven mig dricka, husvill och J herbergeraden mig, naken och J klädden mig*", m. m.

Något af detta, tänkte de unga nattvardsbarnen, skulle de dock, ehuru svaga, kunna göra. De hade redan i viss mån börjat: mer än en af socknens fattiga hade i dag af dem eller för deras skull blifvit mättade med en riklig måltid; mer än en af deras nattvardssyskon hade dem att tacka för den drägt, i hvilken de i dag framgått till Herrans bord. Men hvad förslog detta för så många! Huru skulle de kunna stärka och tusendubbla sin goda vilja, sina svaga krafter, sina begränsade tillgångar? Så sporde man hvarandra, tvekande och misstroget först, sedan med växande tillförsigt; den ena tanken aflöste den andra, det ena ordet tog det andra, och slutligen var utvägen funnen. Man ville bilda en förening bland icke fattiga, till hjälp för fattiga. Föreningen skulle endast hafva qvinliga medlemmar; främst räknade man på sådana, hvilka, likasom de unga vännerna, nyss blifvit upptagna i Christi nådesförbund och med hjertat brinnande af tacksamhet, önskade att det första sjelfständiga steget måtte vittna om Hans anda. Ändamålet med föreningen skulle hållas hemligt och upptagandet deruti beledsagas af några enkla, symboliska tecken till minne af den heliga handling, som först ingifvit tanken på föreningens bildande.

Planen var sålunda utkastad, de lyckligaste resultat redan förutspådda, endast namnet fattades, tyckte man, och med barnslig viktighet frågade man sig: "hvad skall vår orden (ty en orden borde det vara) heta?" Första förslaget var att gifva den namn efter den af de unga vännerna, som först uppkastat tanken till en dylik stiftelse. Hon afböjde det blygsamt, men man var envis, och äntligen bestämde man sig för att bibehålla detta namn eudast för de invigde och välja ett annat

till dagligt bruk. Men hvilket? Svaret gafs tyst, men välta-
ligt af blommorna, oskuldens och den rena kärlekens sinnebil-
der, som doftade emot dem, sakta böjda af aftonvinden.

“Och så stiftades Orden: *den hvita Liljan*, i hvilken
de unga flickorna derinne nyss blifvit invigda.“ Med dessa ord
afslutade min vän sin berättelse och gick att återtaga sina
länge försummade värdinnepligter. Jag förstod nu det helgade
uttryck, som lyst emot mig ur de ungas anleten, då de arm
i arm tågat mig förbi, och som ännu under aftonens lopp lade
likasom en skir slöja af allvar öfver deras lekar och löjen. —
År hafva förgått sedan dess. Hon som berättade är borta,
har lyssnat till kallelsen: “kommer till mig, J min Faders väl-
signade!“ och lydt den. För mitt minne ljuder dock ännu
den vänliga, milda stämman, och grundragen af den enkla
berättelsen är outplånligt inristad i min själ. Har traditio-
nen, sådan den på mundtlig väg spridt sig inom föreningen och
genom henne till mig, i detalj undergått några förändringar;
har ett eller annat parti af den täcka genrebilden på terassen
blifvit för bjert, ett annat för blekt färglagdt, ett för mycket
utarbetadt, ett annat blott svagt antydt, så må det förlåtas,
och tillskrifvas — tidens åverkan, icke bristande samvetsgrann-
het eller trohet hos den, som här sökt i minnet återgifva taflan.

Att hufvuddragen äro riktigt uppfattade och färgtonen i
det hela naturtrogen, visar den korta berättelse om föreningens
ursprung och verksamhet, som benäget blifvit Red:n meddelad
af dess nuvarande Sekreterare, och hvilken här framlägges för
läsaren.

“År 1855, vid trenne unga flickors nattvardsberedelse, fattades och
verkställdes af dessa beslutet om instiftandet af en Orden i välgörande
syftemål, till minne af denna dyrbara, oförgätliga tid. Planen upp-
gjordes och stadgarna bestämdes, naturligtvis med den bristande verlds-
kännedom, som denna ålder alltid förutsätter, men med en god vilja
och den fasta förhoppningen om en lycklig utgång. En årlig afgift
bestämdes genast, ehuru denna då ännu mera betraktades som en
bisak, emedan man i sin ungdomliga ifver och hänförelse glömde, att
man ej äfven kunde lindra lekamlig hunger och törst genom utde-
lande af den outtömliga skatten, Guds ord.

“En några år äldre väninna invaldes till Sekreterare och gaf hon
genom sitt intresse för saken den ringa stiftelsen en ej anad sprid-
ning; efter en tioårig tillväxt räknar Orden nu omkring 500 medlem-
mar. Genom ledamöternas försummelse att inbetala årsafgifterna, kan
man dock aldrig påräkna en lika högt uppgående inkomst, hvilket

visas derutaf, att under år 1865, den till 1 Rdr Rmt bestämda årsafgiften ej blifvit erlagd af flera än 336 ledamöter.

"Medlens användande är enligt stadgarna sålunda bestämdt: den till utdelning afsedda summan delas i lika stora delar, hvarje för närvarande uppgående till 20 Rdr Rmt, hvilka efter inom Direktionen skedd lottdragning bland samtliga ledamöternas nummer, tillfalla de vinnande, hvilka ega att densamma använda till nödställdas hjälp, då de företrädesvis, ehuru ej uteslutande, dermed böra gagna nattvardsbarn eller andra minderåriga. Redogörelse öfver användandet inlemnas till Sekreteraren.

"Sedan stiftelsens början hafva dylika utdelningar utgått till ett belopp af ungefär 1,500 Rdr Rmt, förutom några smärre bidrag, som lemnats hjälpsökande i särdeles ömmande omständigheter. Utgifterna för Orden, såsom inköp af räkenskapsböcker, tryckning af stadgar, postarfvoode etc. kan beräknas, att under de första åren hafva utgjort i medeltal 30 Rdr årligen, hvilken summa dock under de senare åren nedgått till 20 Rdr.

"År 1864 beslöts, på inrådan af den praktiska människovännen *Lotten Wennberg*, att ett kapital borde bildas, för att betrygga stiftelsens framtida bestånd, till hvilket ändamål hälften af den årliga behållningen borde kapitaliseras och förräntas.

"Enligt detta beslut insattes i Stockholms Enskilda Bank år 1864 200 Rdr och år 1865 300 Rdr, så att orden numera eger att kapital af 500 Rdr, hvilket man hoppas kunna öka med 2 å 300 Rdr årligen. Härtill fordras dock att årsafgifterna i behörig tid erläggas, och uppmanas därför vänligast alla medlemmar, som veta sig ett eller flera år hafva försummat sin inbetalning, att densamma ofördröjligen insända under adress: *Till Sekreteraren i H. O. Stockholm.*

"I Norrköping och Wexjö hafva tvenne ordensledamöter godhetsfullt åtagit sig undersekreterare-befattningar, hvarigenom kändedomen om och intresset för orden blifvit mera spridd, så väl inom som utom densamma.

"Ett dylikt välvilligt biträde på några andra punkter, t. er. i Carlstad, Carlskrona, Christianstad, Malmö eller Lund, skulle vara till stor nytta, och emottagas sådana anbud med tacksamhet af ordens sekreterare under nyssnämnda adress."

Den enkla berättelsen visar hvad en vacker tanke, understödd af goda viljor och ställd under den Högsta viljans hägn kan uträtta, äfven med de ödmjukaste verktyg, med de ringaste medel. Den visar det i ännu högre grad, om vi tillägga att många af dem, hvilka indragits i de trenne nattvardsflickornas förbund, fattat sin uppgift, icke blott i en yttre, utan äfven i en inre mening; att de börjat vårda sig äfven om hungrande tankar och törstande hjertan, att de förstått att arbeta äfven på *själarnes* bröllopsdrägt. Så känna vi t. ex.

medlemmar af föreningen i Stockholm, hvilka deltaga både i syskolor samt i söndags- och aftonskolor för fattiga barn. Hjertligt önska vi att många äldre och yngre, men isynnerhet rätt många af dessa till Christendomslifvet ny-invigde, hos hvilka den första hänförande känslan af himmelsk glädje så lätt fördunstar, om den ej slår rot på jorden i verk och handling, må dragas in med i det vackra förbundet och medverka till att dess verksamhet måtte utvecklas allt mera i Anda och Sanning.

Esselde.

LVII. — NYHETER FRÅN FJERRAN LAND.

Under det vi här i gamla världen hafva våra tankar fullt upptagna af egna sociala och politiska förhållanden, och anse oss vara i ett raskt framåtgående, hafva vi föga tid och tillfälle att iakttaga och reflektera öfver lifvet och tillståndet i de unga samhällen, som uppstå i länder, af hvilka knappt mer än namnet är oss bekant. Hvad vi känna om de delar af världen, hvilkas upptäckt är af senare datum, inskränker sig egentligen till Nordamerikas Förenta Stater. De ofantliga landssträckorna i Södra Amerika och än mer Australiens kontinent äro för de flesta af oss en terra incognita. Väl ega vi några reminiscencer från skoltiden, enligt hvilka Australien, vana som vi varit att betrakta denna verldsdel på kartor i mindre skala, föresväfvar oss som en ö af temlig betydenhet*), och måhända ihågkomma vi att den på sin norra kust eger en stor hafsvik, kallad Carpentariaviken och på den södra en liten ö, benämnd Van Diemens Land, ett namn, som dock numera till stor del blifvit utbytt mot det af Tasmania. Att England på denna kontinent eller ö, som vi vanligast kalla den, eger några kolonier, hvilka derjemte utgjort deportationsorter för dess brottslingar och hvaraf Botany Bay är den mest kända, torde tillhöra samma klass af minnen.

*) Australiens kontinent upptager en yta af 138,000 geogr. qv.-mil. Hela Europas arealinnehåll (öarne inberäknade) utgör 168,000 geogr. qv.-mil.

Gå vi längre fram i tiden, så erinra vi oss märkvärdiga berättelser om gyldene skatter, som i form af guldsand och guldstycken blifvit funna i nämnde verldsdel, och törhända känna vi äfven någon landsman, som sällat sig till guldsökarnes antal, som gjort sin lycka i det fjerran landet eller, hvad kanhända är vanligare, som aldrig mer låtit höra af sig. I allmänhet torde vi kanske vara nog benägne att klassificera de Australie-resande, och med dem en stor del af kolonisterna, bland äfventyrare och löst folk, och hysa just ej så särdeles höga tankar om det sedliga tillståndet och civilisationen i de nybildade samhällen, som till största delen under loppet af detta århundrade uppstått i denna vrå af verlden.

Under inflytandet af dylika begrepp, mer eller mindre obestämda, mer eller mindre utvecklade, är det just ej underligt, om vi skulle känna oss något öfverraskade, i händelse vi helt tvärt blefve öfverbevisade om att vi misstagit oss, och erhöille ett ojäfaktigt vittnesbörd på, att civilisationen derstädes, åtminstone på många ställen, håller jemna skridt med den europeiska, och att det sociala lifvet utvecklar sig med en kraft och en liflighet, hvarom vi knappast kunna göra oss någon föreställning. Ett ganska märkeligt dokument, innehållande ett dylikt bevis, har blifvit oss meddeladt, och, i förmodan att det äfven kan vara af intresse för våra läsare att kasta en, om ock hastig blick, öfver till det fjerran landet, lemna vi härnedan en afskrift deraf.

För att förtydliga detsamma torde det dock vara nödigt att förutskicka några upplysningar, rörande förhållanden, som troligen äro okända för flertalet af våra läsare. Betrakta vi en af de vanliga kartorna öfver Australien, så märka vi genast, att endast kustlandet är känt och bebodt, men att det inre landet, hvars omfång dock skulle kunna upptaga flera europeiska riken, är till allra största delen obekant. Likväl har kännedomen om det inre af Australien år från år blifvit betydligt utvidgad, enär outtröttlige forskare under de senaste decennierna i olika riktningar hafva genomströfvat och undersökt denna kontinent, och en mängd *squatters* (d. v. s. personer, som slå upp sina bopålar på ställen, utan att ega laglig rätt dertill), hafva äfven dragit sig inåt landet och idka der boskapsskötsel och åkerbruk. Våra allmännast begagnade kartverk kunna dock

ej följa med de ständigt fortgående upptäckterna och anläggningarne i de nya länderna.

Bland de forskare och upptäckare, hvilka bidragit till att göra det inre af Australien känt, intar en tysk, Dr *Leichardt*, ett framstående rum. Redan 1844 (d. 13 Aug.) begaf han sig med en liten expedition af 10 man från *Sydney* (på sydvästra kusten) mot landets nordöstra del, som då ännu ej var känd af kolonisterna. Han styrde sin väg mot Carpentaria-viken, uppnådde verkligen denna, följde dess hela kustland, genomvandrade den vester om viken befintliga halfön *Arnhem's* land och uppnådde d. 17 Dec. 1845 den på nordkusten liggande hamnen *Port Essington*. Den landssträcka han genomtogade beskrifves såsom egande betydliga floder och präktiga betesmarker med yppig, tropisk växtlighet. Dristig vorden genom framgången af detta företag, drog *Leichardt* ånyo ut på upptäcktsfärder i April månad 1848, denna gång med ett talrikare följe, hvartill kom ett bihang af 7 hästar, 20 mulåsnor och 50 oxar. Han ställde nu sin kosa i mera rak vestlig riktning, och hade för afsigt att, om möjligt, genomtåga hela kontinenten från vester till öster. Men i den ofantliga ödemark, som han ämnade undersöka och göra tillgänglig för civilisationen försvann så väl han som hans följeslagare alldeles spårlöst. Flera expeditioner utgingo för att återfinna honom eller för att åtminstone upptäcka något tecken till det öde, hvilket drabbat honom och hans följeslagare. Men allt förgäfves. Många hafva de gissningar och antaganden varit, hvilka sökt att tyda den hemska gåtan, men inga bekräftelser har man kunnat finna på någon af dem. Hade *Leichardt* och hans följeslagare fallit ett offer för vildarnes raseri? Hade de omkommit af törst i den för dem alldeles okända vildmarken, som utblottad på alla vattendrag sträcker sig inåt landet? Hade de djur, hvilka voro ämnade dem till bistånd och föda, ätit af den dödligt giftiga örten *Gastrolobium*, och ett efter annat dukat under, lemnande sina herrar till pris åt en långsam hungersdöd? Eller hade skörbjugg förtärt deras helsa och krafter, tills de vanmäktiga neddignat på ställen, der ingen vän, ingen landsman kunnat återfinna deras jordiska lemningar?

Sådana voro de frågor, hvilka under de första åren efter *Leichardts* försvinnande, ofta upprepades med orolig, smärtsam undran, utan att någonsin erhålla ett tillfredsställande svar, och sålunda hafva sjutton år förgått, utan att något inträffat, som

kastat ett ljus öfver denna hemlighet. Man har så småningom införlivvat sig med tanken, att de tappre upptäckarne blifvit massakrerade af infödingar, hvilken åsigt vunnit något stöd af åtskilliga yttranden af dessa senare, till dess det allmänna intresse, som fästade sig vid *Leichardts* och hans kamraters olycksöde, tagits i anspråk af nya upptäckter och andra forskare, hvilka efterhand trängt åtanken af de förstnämnde i bakgrunden.

Men plötsligt dyker *Leichardts* minne upp igen och åter utgör hans namn dagens lösen, återigen hör man tusende olika gissningar i afseende på hans öde, ja, man börjar till och med öfverlemna sig åt förhoppningen, att han, eller åtminstone någon af hans följeslagare, ännu torde vara vid lif och man talar om möjligheten att återfinna dem, samt rådslår om de mått och steg, som för detta ändamål böra tagas. En af de senare årens forskare, Mr *M'Intyre*, har nemligen funnit tvenne gamla hästar betande vid *Flindersfloden* (som utfaller i *Carpentaria-viken*), på ofantligt afstånd från hvarje människoboning. Detta, i förening med svaga spår efter boskap i en trakt, som man förut ej hört omtalad af några upptäcktsresande, och än mer den omständigheten, att åtskilliga träd i grannskapet befunnos märkta med *Leichardts* namnstämpel, stadfästade mer och mer den tanken hos *M'Intyre*, att han funnit de länge saknade spåren efter de olyckliga resande, om hvilkas öde man så länge sväfvat i ovisshet.

Vid återkomsten till *Melbourne*, Australiens största stad, som räknar öfver 100,000 innevånare, meddelade han sin förmodan åt flera personer och man beslöt anstränga sig till det yttersta, för att kunna utrusta en ny expedition och skaffa sig visshet om hvad som blifvit af *Leichardt* och hans olycks-kamrater. Det voro ju en möjlighet att man slutligen skulle återfinna någon af dem bland infödingarne, såsom fallet varit med en af de senare årens forskare, Mr *King* *), hvilken mera

*) *King* tillhörde den expedition, hvilken utsändes 1860 af kolonien *Victoria* och som otrifvelaktigt var den bäst utrustade af alla dem, hvilka undersökt Australiens kontinent. Den leddes af *Robert O'Hara Burke* och åtföljdes af åtskilliga vetenskapsmän, så att den bestod af 30 personer, och medförde 25 kameler (man har på senare tider äfven här börjat begagna sig af dessa djur, såsom varande särdeles ändamålsenliga för färden genom de stora ödemarkerna, der vatten ofta

liknande ett skelett än en människa, af en utsänd expedition påträffats i ett läger af vildar.

Men huru anskaffa medel till utförande af ett så storartadt företag? Vi trotsa våra läsares gissningsförmåga att utfundera det förslag till befrämjande af detta mål, som väcktes vid ett allmänt möte i Melbourne i *S:t George's Hall*, der Professor *Mueller*, en landsman till den förlorade, höll ett föredrag öfver *Leichardts* sannolika öde och föreslog utrustandet af en ny expedition för att erhålla fullt ljus i saken.

I ett vältaligt föredrag skildrade talaren *Leichardts* stora förtjenster och den skuld, hvaruti Australiens kolonier stodo till honom, så väl för de redan gjorda upptäckterna som ock för den ifver, den hängifvenhet, med hvilken han uppoffrat sig för den stora tanken, att han medelst sina forskningar skulle kunna öppna vägen till välstånd och rikedom för millioner arbetssamma människor, att han skulle kunna visa en förvånad verld de ofantliga resursserna af ett land, nästan lika stort som Europa, ett land, som egde de lyckligaste klimatförhållanden och som i framtiden troligen var ämnadt att spela en stor rôle i kulturhistorien. Dock var det ej äregirighet, ej förmättna tankar om egen betydighet, som utgjort driffjedern för *Leichardts* handlingssätt, utan den fasta öfvertygelsen, att Gud för honom bestämt detta arbete och hade han sjelf sagt derom: "jag skall utföra det eller omkomma."

Slutligen väddade *Mueller* till Australiens kvinnor med fullt förtroende, att *de* skulle kunna anskaffa de medel, som erfordrades för att bestrida alla de betydliga omkostnader, hvilka måste åtfölja en sådan expedition som den ifrågavarande. "Vi känna alla väl det stora värde, den människokärlek, som utmärka vårt lands kvinnor", sade talaren. "Vi hafva varit vittnen till huru genom deras outtröttliga bemödanden religiösa

tryter), 25 hästar, o. s. v. Sällskapet delade sig i trenne afdelningar och utsatte bestämda mötesplatser, der de åter skulle sammanstöta. Den afdelning, hvori *Burke* och *King* befunno sig, blef fördröjd och fann mötesplatsen redan öfvergifven. Detta hade den sorgliga följden, att alla dess medlemmar omkommo af hunger och elände, undantagande *King*, som i Sept. 1861 återfanns bland vildar i det bedröfligaste tillstånd. Man påträffade äfven lemmingarne efter hans olycks-kamrater och förde dem till *Melbourne*, der detta expeditionens sorgliga slut uppräckte allmänt och innerligt deltagande.

och barmhertighets-inrättningar hafva uppstått och blifvit en väl-signelse för samhället, vi veta huru de genom otaliga handlingar af oskrymd människokärlek mot lidande hafva bevisat sig rätt uppfatta det sköna kall, Försynen ämnat dem, huru de genom qvinlig värdighet och mildt behag ingjutit ett förädlade element i våra sociala förhållanden. Derföre känner jag mig också öfvertygad, att de, bättre än någon annan, förmå uppväcka människohjertats ädlaste instinkter, och att de skola blifva de bästa förespråkarna för genomförandet af den sak, hvartill det åligger hvarje samvetsgrann och om sin pligt medveten Australisk medborgare att efter sin förmåga medverka.“

Att dessa varma maningsord ej blifvit förgäfvets uttalade, derom vittnar det sändebref, hvilket kort derefter utskickades af den kommitté af damer, som fått sig uppdraget, ej blott att insamla de behöfliga medlen, men äfven att utvälja deltagarne i den expedition, som skulle söka skingra det mörker, hvilket hvilar öfver den Leichardtska expeditionens öde. Detta bref har följande lydelse:

”De upptäckter Mr *MIntyre* nyligen gjort af hittills okända och viktiga spår efter *Leichardt* i Norra Australien hafva åter uppväckt ett allmänt intresse för hans sorgliga öde. Hans landsman, Professor *Mueller*, kände sig i anledning deraf manad att hålla ett föredrag i denna stad, i afsigt att bringa å bane förnyade efterspaningar för att erhålla visshet om denne utmärkte och oförskräckte forskares öde.

”Vid detta möte beslöts att bilda en representativ kommitté af 16 damer, tvenne af hvarje religiös sekt, åt hvilka skulle uppdragas att insamla nödiga medel. Vi hafva åtagit oss detta uppdrag och anhålla härmed på det varmaste, att Ni ville understödja oss i våra bemödanden.

”Vi bedja att särskildt få fästa Er uppmärksamhet på Professor *Muellers* föredrag, hvilket åtföljer detta bref, och hvari han på det mest värtaliga och innerliga sätt framhåller vigten af ifrågavarande företag och sannolikheten af att vidare spår efter *Leichardt* kunna återfinnas.

”Enligt gjorda beräkningar skulle en summa af 3.000 Pund Sterlfng erfordras för att utrusta en ändamålsenlig expedition och underhålla den under en tidrymd af tvenne år. Vi känna oss förvissade om, att detta företag skall tillvinna sig allmänt deltagande, ej blott i alla de Australiska kolonierna, men äfven i hela den civiliserade världen, och det är ej vår afsigt att inskränka våra bemödanden till Victoria. Queensland*) har måhända den största skulden till den be-

*) Kolonien *Victoria* omfattar den sydostliga delen af Australien och dess hufvudstad är *Melbourne*. *Queensland* är en 1859 nybildad koloni, be-

grätne *Leichardt* och vi äro öfvertygade om, att denna koloni skall söka på något sätt återgälda den och på samma gång lemna sitt bidrag till bevarandet af Australiens ära genom att frikostigt medverka till företagets möjliggörande.

"Vi skola dessutom söka tillvinna oss de engelska damernas sympathi och påkalla bistånd af alla kända vetenskapliga samfund i världen.

"Med en liflig känsla af den stora tacksamhetsskuld, hvari vi stå till denne ryktbare hjelte, våga vi på detta sätt vädja till Edert ädelmod, förvissade om att Ni ej vill afslå vår bön om välvilliga och frikostiga bidrag."

Brevet är undertecknadt af fjorton damer och det exemplar deraf, som godhetsfullt blifvit oss förevisadt, har af föreläsaren sjelf, Dr *Mueller*, Professor i Botanik vid Universitetet i Melbourne och Direktör för Botaniska trädgården dersamma städes, blifvit sändt till hans vän och kollega, Professor *Areschoug* i Upsala att tillställas en ung dam i sistnämnde stad. Skulle någon af våra landsmän eller landsmaninnor ömma för den olycklige forskarens sorgliga öde och skulle de vilja visa sitt deltagande för de bemödanden, som göras af våra medsysstrar i ofvannämnde aflägsna del af världen att sprida ljus deröfver, genom att äfven lemna något bidrag till detta måls vinnande, emottagas och befordras sådana af Hr Professor *Areschoug*.

L. S.

LVIII. — FRÅGAN OM UTVIDGANDET AF QVINNANS MEDBORGERLIGA RÄTTIGHETER,

behandlad af Rikets Ständer.

Ekonomiutskottet vid pågående riksdag har, i följd af tvenne motioner angående utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter, hvilka vi i föregående häfte omnämnt, afgifvit ett vidlyftigt och ganska märkligt betänkande, hvilket slutar med att hemställa "att rikets ständer måtte i underd. skrifvelse till K. M., med anmälan att rikets ständer, som anse befordringsrätt till tjenster och befattningar, hvartill qvinna kan prövas lämp-

stående af nordöstra delen af den ofantliga landsträcka, hvilken förut inbegripits i *Nya Syd Wales*.

lig, hädanefter böra henne tillkomma, när hon visar sig dertill ega erforderliga kunskaper och skicklighet, och för den skull rättighet böra medgifvas qvinna att så väl vid de högre elementarläroverken undergå s. k. afgångsexamen som vid rikets universitet och dithörande anstalter deltaga i undervisningen och aflägga inom de verldsliga fakulteterna förekommande examina, anhålla att K. M. täcktes vidtaga de åtgärder, som för genomförande af en sådan förändring i hittills bestående förhållanden finnas erforderliga.“

Utskottets betänkande antogs utan votering i Bondeståndet, afslogs utan votering i Presteståndet, der äfven reservanternas modifierade förslag afstyrktes. Förslaget föll äfven efter en liflig debatt under tvenne plena, hos Ridderskapet och Adeln, hvilka deremot antogo en af Generaldirektör *Huss* framställd proposition, yrkande väsendtligen detsamma, men under en annan form. Inom Borgarståndet återremitterades frågan till Utskottet efter en liflig debatt. Vi hade önskat i korthet kunna redogöra för åsigtorna inom de båda sistnämnda stånden, men, i brist på fullständiga referater, måste vi stanna inom Riddarhuset, der vi voro i tillfälle att afhöra den intressanta debatten.

Åsigtorna om den viktiga frågan voro här delade i tvenne partier, om man afräknar några få enstaka yttranden, hvilka icke ens ansågos värda att upptagas till vederläggning. Båda partiernas målsmän visade samma lifliga uppfattning af den stora betydelse, frågan om qvinnans medborgerliga ställning eger för samhället och individen, ådagalade samma allvarliga sträfvan att, hvardera från sin olika synpunkt, belysa frågan, samma höga begrepp äfven om qvinnans uppgift *inom familjen*. I uppfattningen af hennes mission *utanför hemmets slutna krets*, skiljde sig deremot partierna mer och mindre skarpt — vida skarpare dock *i princip än i sak*. Oss syntes det parti, hvars kraftigaste målsmän på Ridderhuset voro Hrr *v. Koch*, *Kræmer* och *K. Posse* hafva gjort till sin uppgift att vinna erkännande af en allmän-giltig *princip*, hvars successiva tillämpning, redan börjad, borde *småningom* fortgå i samma riktning — principen att den fria undervisningens och det fria arbetets rätt, tillkommer hvarje människa — man eller qvinna, i lika mån. Det andra partiet åter, för hvilket Hrr *Huss*, *Ehrenheim* och *Ehrenborg* voro de ifrigaste och mest framstående målsmän, bestredo eller undveko *principen*, men kom *i resultatet* ganska nära det först-

nämnda. I hufvudfrågan, *läkarebanans öppnande för kvinnan*, äfvensom beträffande utvidgade förmåner inom de embetsverk, der tillträde redan är henne beredt, voro båda partierna fullkomligt öfverens; det, som sedan segrade, afslog rättigheten till afläggande af universitetsexamina, men påyrkade deremot (utöfver hvad utskottet begärt) rättighet för kvinnan att söka lärareplatser vid lägre elementarläroverk. Vill man i få ord ge en föreställning om partiernas olika ståndpunkt, kunde man säga, *att hvad som å ena sidan påyrkades såsom en gifven följd af en allmängiltig princip, medgafs å den andra såsom ett, af tidsriktningen och andra förhållanden påkalladt, undantag från en motsatt princip.*

Alla vägar bära till Rom heter det; och om vi äfven skulle hafva föredragit en annan, än den af det segrande partiet valda, erkänna vi dock med glädje att det fattade beslutet vittnar om en seger öfver fördomarne — vida utöfver hvad man för några få år sedan hade skäl att hoppas. Ja, man kunde knappast begära att steget för denna gång skulle tagas längre. Och för öfrigt: om också det som i *sak* medgifvits varit långt mindre och af ringare betydelse än det är; ja, om *ingenting* medgifvits, är det dock vår öfvertygelse att det, icke blott humana, men *vördnadsfulla* sätt, på hvilket frågan om kvinnans medborgerliga rättigheter vid detta tillfälle behandlades, att de ädla och frisinnade åsigt, som derunder uttalades, äfven af motståndarne till utskottets förslag och inom ett riksstånd, hvilket förr visat ett så ihärdigt motstånd för hvarje steg i denna riktning, bilda en epok i vårt folks inre utvecklingshistoria af en måhända ännu knappt anad vigt och betydelse.

Ämnet, hvilket vi nu blott flygtigt kunna vidröra, är rikt nog att tillåta oss än en gång återkomma dertill. Vi tillägga därför nu blott en hjertlig, en allvarlig uppmaning:

Må den Svenska kvinnan visa sig vuxen sin stigande uppgift, må hon visa sig värdig de varma och ädla tankar, de många höga förhoppningar, som under öfverläggningarne i detta ämne å ömse sidor blifvit uttalade! Må hon allvarligt lyssna till ord, sådana som dessa, ord hvilka vi hört med öfvertygelsens värme uttalade äfven från *båda de politiska* partier, hvilka i dessa dagar stått väpnade emot hvarandra: *“det är i våra kvinnors“* (våra mödrars, hustrurs, systrars, lärarinnors) *hand, som folkets framtid ligger, af dem dess öde beror.“* Må

hon lyssna till dessa ord och gömma dem, likt Maria i sitt hjerta, såsom en den afgående folkrepresentationens afskedshelsing — dess testamente till henne. Må hon lefva och verka *i frihet, i sanning, i tro, i kärlek* för den sköna uppgift, som sålunda gifvits henne, och må hon, om så fordras, med glädje dö därför!

Esselde.

LIX. — VÅR PORTFÖLJ.

De för några år sedan i Stockholm inrättade söndagskolor för arbetsklassens döttrar, rörande hvilka vi ett par gånger meddelat våra läsare korta redogörelser, hafva under sistlidne höst utvidgats och bildat aftonskolor en gång i veckan, för att kunna utsträcka undervisningen till flera ämnen. Tillsammans utgöra söndags- och aftonskolorna för närvarande 14, med omkring 900 lärjungar och nära 100 lärarinnor. För dem af de unga lärarinnorna, hvilka önska inhemta en närmare kännedom om undervisningskallet, samt rikta sina kunskaper, har dessutom af några för saken nitälskande, skickliga lärarinnor, en fri lärokurs blifvit öppnad, der undervisning meddelas i arithmetik, geometri, botanik och geografi, hvarjemte praktiska öfningar förekomma i sättet att meddela den enklare undervisning, som söndags- och aftonskolorna äro afsedda att bibringa. Lärokursen står öppen, äfven för *icke* lärarinnor, då anmälan sker i dess lokal, Mäster Samuels gata N:o 51, 2 tr. upp, Måndags e. m.

Föreningen för sjukvård i fält har börjat sin verksamhet genom att anordna en liten undervisningskurs om fyra månader för 10 till 12 personer, som önska egna sig åt sjukvårderskans maktpåliggande kall. Af dessa erhålla 6 sin undervisning i hufvudstaden, de öfriga i ett par större landsortstäder. Bland åtskilliga sökande till den befattning inom Föreningen, hvarom vi tillkännagifvit i fjerde häftet af denna årgång, har Föreningen gjort sitt val och hoppas derigenom hafva tillförsäkrat sig den bästa fram-

tida ledarinna af den élitecorps af sjukvårderskor, som den har till ändamål att småningom organisera.

Schenski Wopross — kvinnofrågan — är titeln på en tidningsorgan för kvinnökönets intressen, hvilken utgifves i Petersburg från detta års början. Artiklarna skola skrivas företrädesvis af fruntimmer, dock införas äfven dylika, författade af män, då de behandla "kvinnans ställning till familjen och samhället."

I Köpenhamn har, såsom vi tro för ej längesedan, en förening bildat sig i det vackra syftet att understödja unga flickor med bidrag för deras första utstyrelse såsom tjänande, samt att med råd och dåd bistå tjensteflickor, hvilka utan eget förvållande befinna sig utan tienst och sålunda äro utsatta för de frestelser och faror, hvilka företrädesvis hota personer i deras belägenhet, i en ofta ännu föga stadgad eller erfaren ålder. Föreningen lär redan hafva uträttat mycket godt och räddat många värlösa unga kvinnor, hvilka derförutan sannolikt hade fallit ett offer för frestelserna, sig sjelfva till olycka och det allmänna till skada.

Under benämningen *Louise-stiftelsen* bildades år 1862, under nuvarande Danska drottningens beskydd en "Opdragelsesanstalt" för tjenarinnor, på en liten vacker, välbelägen gård nära Sorö. Ehuru ännu i liten skala, har anstalten utvecklats en vacker verksamhet, i det den upptagit 8 flickor, hvilka undervisas i all "praktisk Hushjerner, Vask, Rengjörning, Haandearbeid" m. m. En del af den bokliga undervisningen, såsom religion, modersmålet samt "lidt Geografi og Historie" meddelas af herrar och damer från Sorö stad, hvilka af intresse för saken åtagit sig att flere dagar i veckan göra en vandring ut till Louise-stiftelsen för detta ändamål, utan att låta sig afskräckas af fult väder eller dåligt väglag. Af anmälda lärjungar väljas företrädesvis sådana som äro föräldralösa.

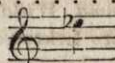
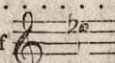
Utländningens omdöme om vårt skolväsende. En tysk, hvilken rest i olika länder med uppdrag att studera undervisningsväsendet, besökte i samma ändamål förliden sommar Sverige, då han för en i hufvudstaden boende landsman förklarade, att han ansåg Stockholms *folkskolor*, hvad lokaler, inredning, undervisningsmateriel och lärarebildning beträffar, öfverträffa de flesta andra länders; sjelfva undervisningen hade han blott undantagsvis tillfälle att iakttaga, emedan hans vistande här inföll under ferietiden. Elementarskolorna syntes honom deremot, jemförda med dem i andra länder, befinna sig på en ganska låg ståndpunkt.

En annan utländning, en berömd fransk litteratör, som under sitt vistande i Stockholm, ledsagad af folkskole-inspektorn, besökt dervarande skolor, har funnit dem nog anmärkningsvärda för att ingifva en berättelse till den franska ministern för undervisningen m. m. om Stockholms folkskoleväsende. I följd deraf har han erhållit officiellt uppdrag att närmare studera det svenska systemet för folkundervisningen, för att jemte dylika uppgifter från andra länder tjena till ledning vid en förestående reform af *les écoles primaires* i Frankrike.

Under benämningen *Talltrasten* utkommer med detta års början en liten illustrerad tidning för barn och uppväxande ungdom, redigerad af förf:n till en serie omtyckta berättelser för ungdom, *Emily Nonnen*, och hvilken, att döma af den nätta anmälan och flere goda uppsatser i profnumret troligen kommer att inom de svenska hemmen blifva en *för de äldre inom syskonkretsen* välkommen ledsagare till den *för yngre barn* så förträffliga och underhållande *Linnea*.

En ganska egendomlig företeelse på det litterära området är Miss *Swanwick's* öfversättningar från den grekiska skalden Æschylus. (The Agamemnon, Choephoroi and Eumenides of Æschylus. Translated into English verse. By Anna Swanwick. Translator of Faust, Tasso, Iphigenia. London 1865.) Dessa öfversättningar berömmas mycket så väl för den trohet, hvarmed Miss *Swanwick* uppfattat och återgifvit originalets mening, som för kraften och skönheten af hennes språk, och ställas af en recensent i Westminster Review öfver Professor *Blackies* öfversättning af Æschylus.

Sjunde Argångens innehåll:

	pag.
I. * Qvinnan och Folkskolan, af <i>O. E.</i>	3.
II. * <i>Maria Edgeworth</i> , biografisk skizz af <i>E. N—n</i>	10.
III. Qvinliga Vetenskapsidkare, af <i>L. S.</i>	26.
IV. Vaggsång för nödens barn, poem af 	36.
V. Några Tidsbilder från 1700:talet. IV. Kampen mot hinder. V. Kornetten, af <i>Esselde</i>	38.
VI. Ni, poem af — <i>ra</i>	52.
VII. * Ett sandkorn ur verkligheten, af <i>y</i>	56.
VIII. Nytt på vår Bokhålla, af <i>Reader</i>	58.
IX. Vår Portfölj	64.
X. Om Tiggeri och Tiggare, af <i>St—</i>	73.
XI. * Skymningsprat om "Vår Lektör" (förfn till Agnes Tell, Tufva, m. fl.), af <i>Emund Gammal</i>	90.
XII. Något från våra grannar, I. (Dikter af Wilhelmina Nordström), af <i>Esselde</i>	101.
XIII. Ett ord om botanikens studium, af <i>S—a</i>	118.
XIV. * Kalampin, af <i>E—th</i>	135.
XV. Matematiskt kallprat, af <i>L—d</i>	144.
XVI. * Vår betraktelse i Stockholm, af — <i>en—ny</i>	146.
XVII. Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuka i fält, af <i>L—d</i>	149.
XVIII. Vår Portfölj	151.
XIX. Om den bevarande instinkten hos qvinnan, af <i>Esselde</i>	153.
XX. * Om Matematik såsom undervisningsämne för flickor, I. af — <i>en—ny</i>	160.
XXI. * Ett par ord om de eviga straffen, af <i>Fr. Br.</i>	166.
XXII. Sabbathstanke, poem af <i>L. S.</i>	175.
XXIII. * Våra okända välgörare, af <i>Fr. Br.</i>	177.
XXIV. Trädgårdsstudier (Handbok i Svensk Pomologi af Olof Eneroth), af <i>Esselde</i>	185.
XXV. Montyonska priset, af <i>L. S.</i>	193.
XXVI. * Gummans morgonbetraktelser, poem af <i>E—th</i>	200.
XXVII. Räddningsanstalter för fallna qvinnor, af <i>Esselde</i>	202.
XXVIII. Sjukvårdsföreningens första sammanträde den 24 Maj 1865, af <i>L—d</i>	209.
XXIX. Vår Portfölj	215.
XXX. En Moders Råd, II. af <i>St—</i>	217.
XXXI. * Om Matematik såsom undervisningsämne för flickor, II. af — <i>en—ny</i>	229.
XXXII. Ditt Hem, (Till en bergsmans brud), poem af 	235.
XXXIII. * Vår Lektör (Botaniska Utflugter af Elias Fries), I. af — <i>en—ny</i>	237.

	pag.
XXXIV. Ur en Sjuksköterskas anteckningar, af <i>L—d</i>	247.
XXXV. *Bref till Hemmet, I. af <i>Maria</i>	263.
XXXVI. Osvuret är bäst, poem af <i>—ra</i>	269.
XXXVII. Vår Portfölj	271.
XXXVIII. <i>Emma Willard</i> , biografisk skizz, I.	273.
XXXIX. Vår Lektyr. (Botaniska Utflugter af <i>Elias Fries</i> .) II. af <i>—en—ny</i>	284.
XL. *Jerusalems tempel, poem af <i>W. N.</i>	298.
XLI. *Bref till Hemmet, II. af <i>Maria</i>	299.
XLII. *Hemtrefnad, poem af <i>T. K.</i>	306.
XLIII. Familjelif i Shetland, af <i>L—d</i>	307.
XLIV. Något om våra Skolor och Skollärarinnor, af <i>L—d</i>	319.
XLV. Några anmärkingar om historiens studium i våra flickskolor, af <i>Esselde</i>	322.
XLVI. Nytt på vår Bokhylla, af <i>—en—ny</i> och af <i>Reader</i>	324.
XLVII. Fördelar af samverkan, af <i>L. S.</i>	332.
XLVIII. Vår Portfölj	336.
XLIX. Några ord om qvinnan och kommunalväsendet, af <i>Esselde</i>	337.
L. <i>Emma Willard</i> , biografisk skizz, II.	344.
LI. * <i>Fredrika Bremer</i> , af <i>O. E.</i>	356.
LII. "Jag känner dig", poem af <i>Fredrika Bremer</i>	360.
LIII. *Om Matematik såsom undervisningsämne för flickor, III. af <i>—en—ny</i>	361.
LIV. Något från våra grannar. II. af <i>Esselde</i>	368.
LV. *Julottan, poem af <i>T. K.</i>	377.
LXI. Den hvita liljan, af <i>Esselde</i>	380.
LXVII. Nyheter från fjerran land, af <i>L. S.</i>	387.
LXVIII. Frågan om utvidgandet af qvinnans medborgerliga rät- tigheter, af <i>Esselde</i>	393.
LIX. Vår Portfölj	396.

* De sålunda tecknade uppsatserna äro insända.

Rättelser:

Sid. 23 rad.	13 nedifr.	står: såg	läs: sågos
„ 64 „	19 „	„ Generalpo- styrelsen	„ Generalpost-sty- relsen
„ 80 „	12 „	„ fruntimmer	„ af fruntimmer
„ 82 „	14 uppifr.	„ åt	„ på
„ 107 „	7 nedifr.	„ diktare,	„ diktare.
„ 139 „	9 „	„ skjortarmar	„ skjortärmar
„ 191 „	3 uppifr.	„ ojsäliga	„ osjäliga